

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ ANABİLİM DALI
DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YETİŞKİN BİREYLERİN KEKEMELİĞİ OLAN BİREYLERE
YÖNELİK TUTUMLARI VE ONLARLA ROMANTİK İLİŞKİ
KURMAYA YÖNELİK BAKIŞ AÇILARI**

Asya AYYILDIZ

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Özlem OĞUZ**

İSTANBUL-2023

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ ANABİLİM DALI
DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YETİŞKİN BİREYLERİN KEKEMELİĞİ OLAN BİREYLERE
YÖNELİK TUTUMLARI VE ONLARLA ROMANTİK İLİŞKİ
KURMAYA YÖNELİK BAKIŞ AÇILARI**

Asya AYYILDIZ

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Özlem OĞUZ

İSTANBUL-2023

ÖZET

YETİŞKİN BİREYLERİN KEKEMELİĞİ OLAN BİREYLERE YÖNELİK TUTUMLARI VE ONLARLA ROMANTİK İLİŞKİ KURMAYA YÖNELİK BAKIŞ AÇILARI

Kekemeliği olmayan bireylerin, kekemeliği olan bireylere karşı tutum ve bakış açılarını inceleyen birçok çalışmada kekemeliği olan bireylere karşı olumsuz tutum ve davranışları olabildiği görülmektedir. Çalışmanın amacı, kekemelik ve kekemeliği olan bireylere karşı tutumları, stereotipik tanımlamalar olup olmadığını, yetişkin bireylerin kekemeliği olan bireylerle romantik ilişki kurmaya yönelik bakış açılarını belirlemektir.

18-25 yaş arası kadın ve erkek 199 katılımcının verileri toplanmıştır. Katılımcıların, kekemelik tutumları ve romantik ilişkiye bakışlarını değerlendirmek için İnsan Özellikleri Kamuoyu Anketi- Kekemelik (POSHA-S), kekemeliği olan bireylerin karakter özelliklerini değerlendiren Semantik Farklılıklar Ölçeği'nin Türkçe çevirisi ve araştırmacı tarafından hazırlanan açık uçlu soruların da bulunduğu bir anket kullanılmıştır. Nitel ve nicel veriler analiz edilmiştir.

Sonuçlar, kekemelige karşı tutumların genel olarak olumsuz olmadığını göstermiştir. Fakat kekemeliği olan bir bireyle romantik ilişkide olma durumunda katılımcıların %58,8'i kararsız olduklarını belirtmiştir. Kararlarını etkileyebilecek farklı faktörlerin bulunacağını bildirmişlerdir. Kekemeliği olan bireyin kekemelik şiddeti, sevgi, kişilik, dış görünüş belirtilen faktörler arasındadır. Katılımcıların kekemeliğin ne olduğu ve neden kaynaklandığı hakkında bilgi edinme konusunda desteğe ihtiyaç duydukları görülmüştür. Katılımcılar kekemeliği olan bir bireyle olan romantik ilişkisi olması durumunda çoğunlukla kekeleyen partnerini ailesi ve arkadaşlarıyla tanıştırmakta güçlük yaşamayacağını belirtmiştir. Dil ve konuşma terapistleri tarafından kekemelik farkındalık eğitimleri düzenlenmesi, terapistlerin kekemeliği olan bireylerin romantik ilişkilerde yaşayabileceği olası zorlukları terapi sürecinde göz önünde bulundurmaları önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: kekemelik, romantik ilişki, romantik partner, tutum, POSHA-S

ABSTRACT

ADULTS WHO NOT STUTTERS ATTITUDE TOWARDS STUTTERERS AND PERCEPTION OF BEING IN A ROMANTIC RELATIONSHIP WITH PEOPLE WHO STUTTER

There are many studies evaluating the attitudes and perspectives of individuals who do not stutter, it is seen that there may be negative attitudes and behaviors towards individuals with stuttering. The aim of the study is to determine the attitudes towards stuttering and individuals with stuttering, whether there are stereotypical definitions, and the perspectives of adult individuals towards establishing a romantic relationship with individuals with stuttering.

The data of 199 female and male participants aged 18-25 were collected. The Human Traits Public Opinion Questionnaire-Stuttering (POSHA-S) was used to evaluate the participants' stuttering attitudes and their views on romantic relationships, the Turkish translation of the Semantic Differences Scale, which evaluates the character traits of individuals with stuttering, and a questionnaire including open-ended questions prepared by the researcher. Qualitative and quantitative data were analyzed. The results showed that attitudes towards stuttering were not generally negative. However, 58,8% participants stated that they were undecided in the case of being in a romantic relationship with an individual with stuttering and they stated that there would be different factors that may affect their decisions. They reported that there will be different factors that may affect their decisions. The severity of stuttering, love, personality, and appearance of the individual with stuttering are among the factors mentioned. It was observed that the participants had a lack of knowledge about what stuttering is and why it originates. Participants mostly stated that they would not have any difficulty in introducing their romantic relationship with a stuttering individual to their family and friends. It is recommended that speech and language therapists organize stuttering awareness trainings, and that therapists consider the possible difficulties that individuals with stuttering may experience in romantic relationships during the therapy process.

Keywords: stuttering, romantic relationship, romantic partner, perception, attitude, POSHA-S

TEŞEKKÜR

Tez sürecim boyunca bilgisi ve desteğini esirgemeyen, bu stresli süreci doğruyu ve olumluyu göstererek yürütmeme rehberlik eden değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Özlem Oğuz'a

Tez jürimde yer almayı kabul eden değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Emrah Cangi ve Dr. Öğr. Üyesi Maral Yeşilyurt'a,

Tez sürecim boyunca her ihtiyacımda yanı başımda olan, mutluluğumu, heyecanımı benimle paylaşan hem meslektaşım hem en yakın arkadaşım Elif Ezgi Işık'a,

Beni her şeyi başarabileceğime inandıran, motivasyon kaynağım, en büyük destekçim Çağatay Tam'a,

Hayatım boyunca her an her koşulda yanımda olan, desteklerini, fedakarlıklarını hiçbir zaman esirgemeyen aileme,

Bugün yanımda olamasalar da benimle gurur duyacaklarından ve benden daha çok mutlu olacaklarından emin olduğum anneannem ve dedeme sonsuz teşekkür ederim.

BEYAN FORMU

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, tarafımdan üretildiğini ve şkdar niversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim.

06.02.2023

Asya AYYILDIZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
BEYAN FORMU	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Kekemelik: Genel Tanım ve Özellikler.....	3
2.2. Kekemeliğin Başlangıcı, Sıklığı ve Yaygınlığı	3
2.3. Kekemelik ve Sosyal İlişkiler.....	4
2.4. Kekemelik ve Sosyal Anksiyete Bozukluğu	4
2.5. Kekemeliği Olmayan Bireylerin Kekeme Bireylere Karşı Tutum ve Düşünceleri....	5
2.6. Yetişkin Bireylerde Kekemeliğin Romantik İlişkilere Etkileri	7
3. GEREÇ VE YÖNTEM	9
3.1. Araştırma Modeli	9
3.2. Araştırmanın Katılımcıları	9
3.3. Veri Toplama Araçları.....	10
3.3.1. POSHA-S	10
3.3.2. Semantik farklılıklar ölçeği	11
3.3.3. Kekemelik-romantik ilişkiye bakış anketi.....	12
3.4. Verilerin Toplanması.....	12
3.5. Verilerin Analizi.....	12
4. BULGULAR	14
4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	14
4.2. POSHA-S Ölçeği İçin Katılımcıların Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri.....	15
4.3. POSHA-S Ölçeği Olumlu-Olumsuz Soru Ortalamaları	20
4.4. Semantik Farklılıklar Ölçeği	21
4.5. POSHA-S, Semantik Farklılıklar Ölçeği ve Kekemelik Anketi Arasındaki İlişki...23	

4.5.1. Kekemelik-romantik ilişkiye bakış anketi ve POSHA-S ölçeği	24
4.5.2. Semantik farklılıklar ve POSHA-S ölçeği.....	27
4.5.3. Kekemelik-romantik ilişkiye bakış anketi ve semantik farklılıklar ölçeği.....	29
4.5.4. Kekemelik-romantik ilişkiye bakış anketindeki kapalı ve açık uçlu sorulara verilen yanıtlar.....	34
5. TARTIŞMA	42
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	49
KAYNAKLAR.....	52
EKLER.....	56
Ek 1. İnsan Özellikleri Kamuoyu Anketi – Kekemelik (POSHA-S)	56
Ek 2. Semantik Farklılıklar Ölçeği.....	62
Ek 3. Semantik Farklılıklar Ölçeği Türkçe	63
Ek 4. Kekemelik-Romantik İlişkiye Bakış Anketi	64
Ek 5. Etik Kurul Raporu.....	67
Ek 6. Özgeçmiş.....	68

TABLolar DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1: Katılımcıların cinsiyet ve yaş dağılımları	10
Tablo 2: Ölçeklerin güvenilirlik değerleri ve genel frekans-yüzdelik dağılımları	14
Tablo 3: Katılımcıların demografik özellikleri.....	14
Tablo 4: POSHA-S B1 bölümü dağılımı.....	15
Tablo 5: POSHA-S B2 bölümü dağılımı.....	16
Tablo 6: Katılımcıların kekemeliği olan bireyler hakkındaki fikirleri (C bölümü).....	16
Tablo 7: Katılımcıların kekemelik hakkındaki görüşleri (D1, D2, D3 bölümü)	18
Tablo 8: Katılımcıların kekemeliğin nedenleri hakkındaki görüşleri (POSHA-S)	19
Tablo 9: Katılımcıların kekeleyen bireye kim tarafından yardım edilmesi gerektiğine dair görüşleri.....	19
Tablo 10: Katılımcıların kekemelik ve kekeleyen birey hakkındaki bilgi kaynakları ...	20
Tablo 11: POSHA-S ölçeğinde olumlu-olumsuz soru ortalamalarının tanımlayıcı istatistikleri	20
Tablo 12: POSHA-S ölçeğinde olumlu-olumsuz soru ortalamalarının karşılaştırması..	21
Tablo 13: Semantik farklılıklar ölçeği ile ölçülen insan karakter özellikleri ortalamaları	21
Tablo 14: Kekemelik anketi ile POSHA-S Ölçeği (olumlu olumsuz soru puanları) arasındaki ilişki.....	24
Tablo 15: Semantik farklılıklar ve POSHA-S ölçeği olumlu- olumsuz soru puanları arasındaki korelasyon analizi	27
Tablo 16: Daha önce kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki olma durumuna göre semantik farklılıklar ölçeği puanlarının karşılaştırılması	30
Tablo 17: Kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurma durumuna göre semantik farklılıklar ölçeği puanlarının karşılaştırması.....	31
Tablo 18: Kekemeliğin ciddi bir romantik bir ilişki kurmaya engel olma durumuna göre semantik farklılıklar ölçeği puanlarının karşılaştırması	31
Tablo 19: Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki olması halinde arkadaşlar ile tanışırma konusunda zorluk yaşama durumuna göre Semantik Farklılıklar Ölçeği puanlarının karşılaştırması	32

Tablo 20: Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki olması halinde aileyle tanıştırma konusunda zorluk yaşama durumuna göre semantik farklılıklar ölçeği puanlarının karşılaştırması.....	33
Tablo 21: Kekemelik-romantik ilişkiye bakış anketi yanıtlarının frekans ve yüzde dağılımı	35
Tablo 22: Katılımcıların kekemelik hakkındaki bilgi düzeyleri.....	35
Tablo 23: Katılımcıların kekemeliği olan bir bireyle karşılaştığındaki tutum ve davranışları	36
Tablo 24: Katılımcıların kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki kurma durumunu etkileyen faktörler.....	37
Tablo 25: Katılımcıların kekemeliği olan bir bireyle ciddi bir ilişki kurma durumunu etkileyen faktörler.....	39
Tablo 26: Katılımcıların kekemeliği olan partnerlerini arkadaşlar/aile ile tanıştırma durumunu etkileyecek faktörler.....	40
Tablo 27: Cinsiyete göre katılımcıların romantik bir ilişkide olma durumuna bakışının karşılaştırılması	41

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1: Semantik farklar ile ölçülen karakter özellikleri için profil grafiği.....	23

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

APA: American Psychology Association

ASHA: American Speech-Language-Hearing Association

DSM-5: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

IPATHA: International Project on Attitudes Toward Human Attributes

IPATS: International Project on Attitudes Toward Stuttering

POSHA-S: The Public Opinion Survey of Human Attributes—Stuttering (İnsan Özellikleri Kamuoyu Anketi-Kekemelik)

1. GİRİŞ

Kekemelik, konuşmanın akışının yüksek sıklıkta ve/veya sürelerde bozulmasıyla karakterizedir. Bu duraklamalar genellikle seslerin, hecelerin veya tek heceli kelimelerin tekrarı, seslerin uzatılması veya bloklar şeklinde görülür (Guitar, 2014). Kekemeliği olan bireyler, konuşurken yüzlerinde veya başını sallama gibi hareketlerde gözle görülür bir gerginlik gösterirler. Bu davranışlara ikincil davranışlar denir. Göz kırpma, kaş çatma, ani nefes verme hareketleri yaygındır. Bunlar kekeme kişinin akıcı konuşma zorluğuna tepkisini yansıtır (Bloodstein ve ark., 2021).

Kekemeliği olan bireylerin sosyal anksiyetesi kekemeliği olmayan bireylerden sıklıkla daha yüksektir. Araştırmacılar anksiyetenin, sosyal ve iletişimsel ortamlarını da etkilediğini düşünmektedir (Blood ve ark., 2001; Blood ve ark., 2007; Menzies ve ark., 1999; Messenger ve ark., 2004 ve Smith ve ark., 2014). Kekemeliği olan bireylerin bu kaçınma davranışlarında kendi akıcısızlıkları ve akıcısızlığa toplumun verdiği tepkileri etkili olabilmektedir. Birçok araştırma kekemeliği olan bireylerin yaşadığı zorlukları doğrulamaktadır. Okul öncesi dönemden başlayarak, okul dönemi ve ergenlikte de kekemeliği olan bireylerin akranları tarafından zorbalığa uğramaları ve uğrama ihtimalleri yüksek olmakta, kekemeliği olan bireyler akranları tarafından dışlanabilmektedirler (Blood ve ark., 2004; Blood ve ark., 2011; Hugh-Jones ve ark., 1999 ve Langevin ve ark., 2009). Kekemeliği olan bireylerle yapılan çalışmalar kekemeliği olan bireylerin olumsuz iletişim tutumlarını doğrulamaktadır (Akt., Werle ve ark., 2021).

Kekemeliği olan bireylerle ilgili olumsuz bir ön yargının varlığını bildiren çalışmalar mevcuttur. Kekemeliği olan bireyler sıklıkla; gergin, endişeli, güvensiz, utangaç, içe dönük, içine kapanık, sessiz, iddiasız, korkak olarak tanımlanmıştır (Allard ve ark., 2008; Çağlayan ve ark., 2022; Patterson ve ark., 1991, Ruscello ve ark., 1994 ve Silverman ve ark., 1990). Kekemeliği olan bireylere yönelik olumsuz algı ve tutumların romantik ilişkilerin oluşumunda da etkili olabileceği düşünülebilir (Van Borsel ve ark., 2011).

Literatürde, kekemeliği olan bireylerin romantik ilişkilerde yaşadığı ya da yaşayabileceği sorunlarla ilgili yapılan araştırmalar mevcuttur. Kekemeliği olmayan bireyler kekemeliğin romantik ilişkilerde olumsuz bir etkiye sahip olabileceğini,

kekemeliğin romantik bir ilişkiye başlama konusunda olumsuz etkileri olabileceğini düşünebilmektedir (Mayo ve ark., 2010; Van Borsel ve ark., 2011 ve Zhang ve ark., 2009).

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında, yetişkin kekemeliği olan bireylerin romantik ilişkilerde zorluklar yaşayabildiği görülmektedir. Çalışmanın amacı, kekemelik ve kekemeliği olan bireylere karşı tutumları, stereotipik tanımlamalar olup olmadığını, yetişkin bireylerin kekemeliği olan bireylerle romantik ilişki kurmaya yönelik bakış açılarını belirlemektir.

1. Katılımcıların kekemelik ve kekemeliği olan bireylerle ilgili tutumları nelerdir?
2. Katılımcıların kekemeliği olan bireyleri tanımladıkları sıfatlar nelerdir?
3. Kekemeliği olmayan bireylerin kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki kurmaya bakışları nasıldır?
4. Kekemeliği olan bireyle romantik ilişki kurma konusunda etkili olan faktörler nelerdir?

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Kekemelik: Genel Tanım ve Özellikler

Amerika Psikiyatri Birliği tarafından yayınlanan Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı(*The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* [DSM-5]) (2013)'e göre kekemelik; ses ve/veya hece tekrarları, ses uzatmaları, sözcük içinde duraklamalar, sesli ve sessiz bloklar, kelime değiştirmeler, aşırı fiziksel gerilimle üretilen kelimeler ve/veya tek heceli kelimelerin tekrarları ile karakterize olan bireyin yaşına ve dil becerilerine uygun olmayan zamanla devam eden, artıp azalan bir bozukluktur.

DSM-5'te bahsedilen karakterize özelliklerden bir ya da birkaçının konuşma içinde bulunmasıyla ortaya çıkar. Kekemeliğe sıklıkla ikincil davranışlar da eşlik eder. İkincil davranışlar ise kekeme bireylerin kekemelik anlarından kaçmak, kurtulmak için verdikleri tepkilerdir (American Speech-Language-Hearing Association [ASHA]). Kafa sallama, göz kırpma ve doldurucular ('ımm', 'şey' vb.) en sık gözlemlenen ikincil davranışlardır.

2.2. Kekemeliğin Başlangıcı, Sıklığı ve Yaygınlığı

Kekemeliğin ortaya çıkış yaşı her çocuğa göre farklılıklar gösterse de yapılan çalışmalar 3 yaş civarında kekemeliğin ortaya çıktığını belirtmektedir. Yairi ve arkadaşlarının 1992 yılında yaptığı çalışmada ortalama 32 ayda ortaya çıktığı görülmüştür. Yairi'nin 1983'te ebeveyn görüşmeleriyle gerçekleştirdiği çalışmada da kekemeliğin 36 aydan önce başladığı yönündedir. Günümüzde yaygın görüş de kekemeliğin 3 yaşın öncesinde başlayabileceği yönündedir. Kekemeliğin başlangıcı daha sonraki yaşlarda da olabilse de çoğu çalışmada 9 yaşından sonra kekemelik başlangıcı bildirilmemiştir (Yairi ve ark., 2013).

Farklı yaş gruplarıyla yapılmış kekemeliğin sıklığını araştıran birçok çalışma vardır. 6-20 yaş arası öğrencilerle yapılan çalışmada %0,58 genel bir yaygınlık bulunmuştur ve yaşla birlikte sıklığın azaldığı görülmüştür (Van Borsel ve ark., 2006). Avustralya'da anaokulu çocuklarıyla yapılmış bir çalışmada ise %5,6 yaygınlık bulunmuştur (McLeod ve ark., 2009). Avustralya'da yapılan bir başka çalışmada ise anaokulundan, 6.sınıfa kadar geniş bir yaş grubu dahil edilmiş ve %0,33 olarak

bulunmuştur (McKinnon ve ark., 2007). Daha geniş yaş aralıklarını kapsayan bazı çalışmalarda, geçtiğimiz yüzyılda kaydedilen yaklaşık %1'lik merkezi eğilimden daha düşük veya hatta önemli ölçüde daha düşük sıklık tahminleri sunmaktadır (Yairi ve ark., 2013). Araştırmalara göre, kekemeliği olan çocukların yaklaşık %80'i kendiliğinden iyileşmektedir ve %50'si ilk 1 yıl içinde iyileşmektedir (Yairi ve ark., 1999). Kekemelik, erkek çocuklarında kız çocuklarına göre daha fazla gözlemlenmektedir (Yairi ve ark., 1996).

2.3. Kekemelik ve Sosyal İlişkiler

Kekemeliği olan bireylerin ve toplumun kekemelik ile ilgili düşünceleri nedeniyle kekemeliği olan bireyler sosyal ilişkilerden olumsuz etkilenebilmektedir. Kekemeliğin sosyal ve duygusal etkileri şiddetli olabilmektedir. Bir araştırmada, kekemeliği olan bireylerin duygusal ve zihinsel sağlıklarının yaşam kalitesine olumsuz etkilerinin, omurilik yaralanması ve kronik kalp hastalığı gibi kronik rahatsızlıkları olan bireylerinkine eşdeğer olduğu görülmüştür (Craig ve ark., 2009). Bu araştırma kekeme bireylere etkisinin ne denli büyük olabileceğini göstermektedir.

Hem yetişkin hem okul çağı kekemeliği olan bireylerle yapılan çalışmalarda kekemeliği olmayan insanlara göre daha fazla anksiyete bozukluğuna sahip oldukları görülmüştür (Iverach ve ark., 2009 ve Iverach ve ark., 2016). Kekemeliği olan ergenler ve aileleriyle yapılan bir çalışmada da kekemeliği olan bireylerin ortalamanın altında bir iletişim yeterliliğine sahip olduğu, akranları tarafından daha sık zorbalığa uğradığı belirtilmiştir (Erickson ve ark., 2013).

2.4. Kekemelik ve Sosyal Anksiyete Bozukluğu

Sosyal anksiyete bozukluğu, DSM-5 (2013)'te kişinin başkalarınınca değerlendirileceği toplumsal durumlarda belirgin bir korku ve anksiyete yaşaması şeklinde tanımlanmaktadır. Örnekler arasında toplumsal etkileşimler (karşılıklı konuşma, tanımadık insanlarla karşılaşma), gözlenme (yemek yerken ya da içerken) ve başkalarının önünde bir eylemi gerçekleştirme (bir konuşma yapma) vardır (American Psychology Association [APA], 2013).

Smith ve arkadaşları (2014), kekemelikte anksiyete gelişimi ile ilgili dört risk faktörüyle açıklamıştır. Bu risk faktörleri; aile etkisi, mizaç, bilişsel faktörler ve çevresel faktörlerdir. Ailenin; genetik yatkınlık, aşırı koruyucu, aşırı kısıtlayıcı olumsuz aile davranışları ile etkili olabileceğini belirtmiştir. Kekeleyen kişilerin yaşadığı kaygının kekemeliğin bir sonucu olarak ortaya çıkabileceğini ve mizacın risk faktörü olduğunu belirtmektedir. Bilişsel faktörleri; iletişime karşı olumsuz ve yanlı tutumlar şeklinde açıklamıştır. Çevresel faktörler ise kekemeliği olmayan bireylerin kekeme olan bireyler bakış açılarını ve tutumlarını içermektedir.

Kekemeliği olan bireylerin sosyal anksiyetesi kekeme olmayan bireylerden sıklıkla daha yüksektir. Araştırmacılar anksiyetenin, kekemeliği olan bireylerin sosyal ve iletişimsel ortamlarını da etkilediğini düşünmektedir (Blood ve ark., 2001; Blood ve ark., 2007; Menzies ve ark., 1999; Messenger ve ark., 2004 ve Smith ve ark., 2014).

Kekemeliğin anksiyeteye etkisini inceleyen çocuklar ve ergenlerle yapılan çalışmalar mevcuttur. Kekemeliği olan ve olmayan grupların anksiyete düzeylerinin karşılaştırıldığı çalışmalarda kekemeliği olan kişilerin anksiyete düzeyi normal sınırlarda olsa da kekemeliği olmayan gruba göre daha yüksek anksiyeteye sahip olduğu görülmektedir (Blood ve ark., 2007, Blood ve ark., 2007). Anksiyete kekemeliği olan bireyleri farklı iletişim ortamlarında, başkalarınca olumsuz değerlendirilme beklentilerinde ve iletişim yetkinliklerinde de olumsuz etkileyebilmektedir (Davis ve ark., 2007; Messenger ve ark., 2004 ve Werle ve ark., 2021).

Türkiye'deki alanyazına bakıldığında kekemeliği olan ve olmayan kontrol grubuyla yapılan araştırmalarda kekemeliği olan bireylerin kekemeliği olmayan bireylere göre daha yüksek anksiyete düzeyine sahip olduğunu belirten çalışmalar mevcuttur (Dumanoglu, 2006; Erdem ve ark., 2011 ve İnceer, 1992,).

2.5. Kekemeliği Olmayan Bireylerin Kekeme Bireylere Karşı Tutum ve Düşünceleri

Literatürde kekeme olmayan bireylerin, kekeme bireylere bakış açılarını ve tutumlarını inceleyen araştırmalar mevcuttur.

Öğretmenlerle yapılan bir çalışmada sonuçlar, öğretmenlerin önemli bir bölümünün kekemeliğin etiyojisi ve kekemelerin kişilik özelliklerine ilişkin temelsiz inançlara sahip olduğunu göstermektedir. (Yeakle ve ark.,1987).

Kekeme olan bireylerin mesleki yeterliliklerine bakışlarını inceleyen bir araştırmada kekemeliği olmayan katılımcılara 4 senaryo sunulmuştur. Kekeme olmayan avukat, kekemeliği olan avukat, kekemeliği olmayan işçi ve kekemeliği olan işçi şeklinde senaryolar sunulmuştur. Katılımcılar, özellikle kekemeliği olan avukatın mesleki olarak daha az yeterli olacağını düşünmüştür. Kekemeliği olan avukat, kekemeliği olmayan meslektaşlarına göre daha korkak, tembel, sinirli vb. görülmüştür (Silverman ve ark., 1990).

Kekemeliği olan ve olmayan kişilerin kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi istenen bir çalışmada kekeme olmayan bireylerin kekemeliği olan kişilere karşı daha olumsuz olduğu görülmüştür (Patterson ve ark., 1991). Özel eğitim uzmanlarıyla yapılan bir çalışmada da katılımcıların çoğunluğunun kekemeliği olan bireylerle ilgili olumsuz kişilik özellikleri bildirdiği görülmüştür (Ruscello ve ark., 1994).

Dil ve konuşma bozukluklarına bakış açısını inceleyen bir araştırmada kekemelik durumu, bozukluğun olmaması durumuna göre önemli ölçüde daha düşük benlik saygısına ve sosyal uyuma sahip olarak görülmektedir (Allard ve ark., 2008).

Kekeme olmayan bireylerle yapılmış bir araştırmada katılımcılara eğer kekemelikleri olsa farklı ortam ve durumlarda nasıl etkilenebilecekleri sorulmuştur. Katılımcılar kekemeliğe yönelik olumsuz düşünceler ve ayrımcılığın kekeme bireyler için dezavantaj oluşturabileceğini, kekeme bireylerin kendilerine sunulan fırsat ve etkinliklere katılmak istemeyebileceğini düşünmekteledir (Hughes ve ark., 2010).

Okul çağı çocuklarla yapılan bir araştırmada ise kekemeliği olan birini tanıyan çocukların, kekemeliği olan birini tanımayan çocuklardan daha fazla olumlu tutumu olduğu görülmüştür (Langevin, 2009).

Mısır'da kekemeliği olan çocukların ailelerinin tutumlarını inceleyen bir çalışmada kekemeliğe karşı aile tutumlarının dünyadaki diğer çalışmalardan daha olumsuz olduğu görülmüştür. Araştırmacılar bu durumun kültürel farklılıklardan kaynaklanabileceğini belirtmiştir (El-Adawy ve ark., 2020).

2.6. Yetişkin Bireylerde Kekemeliğin Romantik İlişkilere Etkileri

Literatür incelendiğinde, kekeme bireylerin partnerleri ve kekeme olmayan bireylerin romantik ilişkiye bakışlarını inceleyen araştırmalar mevcuttur.

Kekemeliği olmayan bireylere kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkide olma durumu ve/veya etkileyebilecek faktörlerin araştırıldığı çalışmalar mevcuttur. Van Borsel ve arkadaşlarının 2011 yılında yaptığı araştırma 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kekemeliği olmayan katılımcıları karşı cinse ait fotoğraflar gösterilmiş aynı fotoğraf bir gruba fotoğraftaki kişinin kekeme olduğu söylenerek diğer gruba bir şey söylenmeden gösterilmiştir. Kekeme olduğu söylenen grup diğer gruba göre fotoğraftaki kişiyi daha az çekici bulmuştur. İkinci bölümde ise katılımcılara kekeme birinin ses kaydı dinletilmiş ve bu kişiyi romantik bir ilişkide tercih edip etmeyeceği sorulmuş ve katılımcıların neredeyse yarısı olumsuz yanıt vermiştir. Johnson'ın (2021), kekemeliği olan ve olmayan yetişkinlerin flört ve romantik ilişkide bulunmalarına dair sorular sorulmuştur. İki grup arasında anlamlı bir fark olmasa da kekemeliği olmayan katılımcıların kekeme bireylerle flört etme ve ilişki kurma durumunda daha olumsuz oldukları görülmüştür. Mayo ve arkadaşlarının 2010'da yaptığı çalışmada katılımcılara kekeme bir bireyle romantik bir buluşmaya çıkar mısınız diye sorulduğunda katılımcıların yarısı '*bilmiyorum*' yanıtı vermiş ve kişilik, kekemelik şiddeti, dış görünüşü ve zekasının da etkili olacağını belirtmiştir. Kekemeliği olmayan katılımcılara istemli kekemelik yapan ve akıcı konuşan aynı aktörlerin ses kaydının dinletildiği bir başka çalışmada ise katılımcılar istemli kekemelik yapılan ses kaydını romantik olarak daha az çekici bulmuştur (Zeigler-Hill ve ark., 2019).

Kekemeliği olan bireyler ve partnerleriyle ilgili yapılan çalışmalar mevcuttur. Kekemeliği olan katılımcılara kekemeliğin eşler ve partnerlerle ilişkileri üzerindeki algılanan etkisini araştıran bir çalışmada katılımcıların yarısından fazlasının kekemeliğin olumsuz bir etkisinin olmadığını, 6 katılımcı ise hem olumsuz hem olumlu etkilerin bulunabileceğini belirtmektedir. Ortaya çıkan olumsuz alt temalar arasında hayal kırıklığı, geri çekilme, kekemeliğe inanç veya güven eksikliği, utanma, sorunu çözme ihtiyacı, düşük benlik saygısı, anlayış eksikliği ve rahatsızlık sayılabilmektedir (Klompas ve ark., 2004). Bir başka araştırmada ise sonuçlar kekeme olan partnerleri için duruma özgü olumsuz duygusal tepkilerin ve konuşma bozukluğunun ne kadar zorlayıcı olduğunu

hafife alabileceklerini fakat bu etkilerin farkında olduklarını göstermektedir (Svenning ve ark., 2021).

Kekemeliği olmayan katılımcıların kekemeliği olan kişiler olsa farklı durumlarda ne düşünecekleri sorulmuştur. Katılımcılar, kekemeliği olan bireylerin uzun vadeli romantik ilişkilerde dezavantaja sahip olabileceklerini düşünmektedirler (Zhang ve ark., 2009).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma modelleri nicel verilerin analizini sağlayan betimsel araştırma ve nitel verilerin analizini sağlayan tematik analiz modelidir. Araştırmada nitel ve nicel verilerin bulunmasını sağlayan anket çalışması uygulanmıştır. POSHA-S (İnsan Özellikleri Kamuoyu Anketi- Kekemelik) (St. Louis, 2011), Semantik Farklılıklar ölçeği (Woods ve Williams, 1976) ve romantik ilişkiye bakışı ölçeği araştırmacı tarafından oluşturulan anket kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmaya 18-25 yaş arası kadın ve erkek katılımcılar dâhil edilmiştir. Araştırmaya 106 kadın, 93 erkek toplamda 199 katılımcı dâhil edilmiştir. Dâhil edilme kriterleri:

- 1) Katılımcıların 18-25 yaş arasında olması
- 2) Katılımcıların daha önce dil ve konuşma terapisi almamış olması
- 3) Katılımcıların dil ve konuşma terapisi bölümü öğrencisi olmaması
- 4) Katılımcıların dil ve konuşma terapisti olmaması

Araştırmaya başlamadan önce dâhil edilme kriterlerini karşılayıp karşılamadığına yönelik sorular sorulmuştur. Dâhil edilme kriterlerini karşılayan katılımcılar çalışmaya dahil edilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların cinsiyet ve yaş dağılımları

		n	%
Cinsiyet	Erkek	93	%46,7
	Kadın	106	%53,3
Yaş grupları	18-19	66	%33,2
	20-21	73	%36,7
	22-23	42	%21,1
	24-25	18	%9,0

Tablo 1’de katılımcıların cinsiyet ve yaş dağılımları verilmiştir. Katılımcıların %53,3’ü kadın, %46,7’si erkektir. Katılımcıların %36,7’si 20-21 yaş aralığındadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Dâhil edilme kriterlerini karşılayan katılımcılara POSHA-S, Semantik Farklılıklar Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan anket doldurtulmuştur.

3.3.1. POSHA-S

POSHA-S, kekemeliğe ve kekeleyen bireye karşı olan tutumları ölçmek ve bu verileri kültürler arası karşılaştırmak için St. Louis ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş bir ankettir.

Kekemeliğe karşı insan tutumlarını ölçmek için bir araç geliştirmek amacıyla 1999 yılında St, Louis ve ekibi *International Project on Attitudes Toward Stuttering* (IPATS)’ni başlatmıştır. Daha sonra adı "*International Project on Attitudes Toward Human Attributes (IPATHA) – İnsan Özelliklerine İlişkin Tutumlara Dair Uluslararası*

Proje” olarak değişen bu projeye POSHA’nın deneysel versiyonu POSHA-Experimental (POSHA-E) ortaya çıkmıştır.

POSHA-E’nin son versiyonu olan POSHA-E3 Özdemir tarafından 2010 yılında Türkçeye çevrilmiştir. Aracın geliştirilmesi tamamlanmış ve POSHA-S adını almıştır. POSHA-S dört bölümden oluşmaktadır.

Anketin giriş bölümü anketin nasıl doldurulacağına dair örnekleri içermektedir. A bölümünde; katılımcının doğum tarihi, cinsiyeti, medeni hali, eğitim ve iş durumu gibi bilgiler bulunmaktadır. B bölümü iki alt bölüme ayrılmaktadır. B1 alt bölümünde; katılımcıların fiziksel sağlığı, zihinsel sağlığı, yeni şeyler öğrenebilme yeteneği ve konuşma yeteneğini 5’li Likert ölçeğine göre derecelendirmesi istenmektedir. B2 alt bölümünde; anket maddelerini 5’li Likert ölçeğine göre hayatlarındaki önemine göre derecelendirmesi istenmektedir. C bölümü dört alt bölüme ayrılmaktadır. Her alt bölümde aşırı şişman, solak, kekemeliği olan, akıl hastalığı olan ve zeki beş insan tipini değerlendirdikleri sorular bulunmaktadır. Bu sorular sırasıyla; genel izlenimleri, böyle biri olmak isteyip istemedikleri, bilgileri, böyle birilerini tanıyıp tanımadıkları sorularını içermektedir. D bölümünde ise altı alt bölümüne ayırarak kekemelik hakkında düşünceleri ile ilgili daha detaylı bilgi vermeleri istenmektedir.

3.3.2. Semantik farklılıklar ölçeği

Semantik farklılıklar ölçeği, bir niteliğe ait iki uç durumu genellikle yedi kademe halinde sorgulamayı amaçlayan bir ölçek türüdür. Bu araştırmada Woods’un (1976), insanların kekemeliği olan bireylere ilişkin önyargılarının akıcı konuşanlara ilişkin önyargılarından farklı olup olmadığını ölçmek amacıyla kullandığı ‘Semantik Farklılıklar Ölçeği’ kullanılmıştır. Ölçek, Yairi ve Williams (1970) ve Woods ve Williams (1971) tarafından yapılan araştırmalarda dil ve konuşma terapistlerinin kekemeliği olan bireyleri tanımlamak için en sık kullandıkları 25 özellik seçilerek oluşturulmuştur. Sözlükten seçilen zıt anlamlılarıyla 25 maddelik bir ölçek oluşturulmuştur. Her maddenin iki zıt özelliği yedi kademeli puanlanmıştır.

Ölçeğin Türkçe çevirisine erişilememiş bu nedenle araştırmacılar tarafından oluşturulan çeviri ekibiyle Türkçe çevirisi yapılmıştır. Çeviri ekibi 4 kişiden oluşmaktadır. 2 kişi ölçekteki sıfat çiftlerinin İngilizceden Türkçeye çevirisini yaparken

2 kişi Türkçeden İngilizceye eviri yapmıştır. eviriler 5. bir kişi tarafından kontrol edilmiştir.

Katılımcılardan, kekemeliği olan bireylerin ölçekteki sıfatlardan hangisine yakın görüyorsa işaretlemesi istenmiştir.

3.3.3. Kekemelik-romantik ilişkiye bakış anketi

Katılımcıların, kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiye bakışını değerlendirmek için Mayo ve arkadaşlarının 2010 yılında yaptığı çalışmada kullanılan anketten yararlanılarak araştırmacı tarafından hazırlanan kekemeliğe dair düşünceleri ve romantik bir ilişkiye bakışlarını değerlendiren anket kullanılmıştır.

Anket açık ve kapalı uçlu 20 sorudan oluşmaktadır. Başlangıçta katılımcıların kekelelikle ilgili bilgi düzeyini ölçmek için açık uçlu sorular kullanılmıştır. Katılımcılara, kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki kurup kurmayacağı sorulmuş ve ‘Evet’, ‘Hayır’, ‘Bilmiyorum’ seçenekleri sunulmuştur. Katılımcılardan cevaplarıyla ilgili ayrıntılı bilgi vermeleri istenmiştir. Anket sorularının doğru ya da yanlış bir cevabının olmadığı belirtilmiş, istedikleri cevabı vermeleri desteklenmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, Ekim 2022 ve Aralık 2022 tarihleri arasında yüz yüze ve evrimii olarak toplanmıştır. Katılımcılara elektronik ortamlar aracılığıyla ve dahil edilme kriterlerini karşılayan bölümlerdeki niversite öğrencileriyle yüz yüze görüşülerek ulaşılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 25.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada kullanılan 3 ölçek olan POSHA-S, Semantik Farklılıklar leği ve Kekemelik Anketi sonuçları frekans ve yüzdelikleri verilmiştir. POSHA-S leğinde olumlu ve olumsuz soru sınıflandırması yapılarak katılımcıların daha çok kekemeliğe bakış açılarının ne yönde olduğu araştırılmıştır. Semantik Farklılıklar leği’nde katılımcıların karakter özellikleri yakınlıkları analizi için profil grafiği çizilmiştir. Ölçek

sonuçlarının normallik analizi Kolmogorov Smirnov testi ile incelenmiş ve normal dağılımlı olduğu anlaşıldığından parametrik testler uygulanmıştır. Ölçeklerin birbirleri ile kıyaslanmasında, korelasyon ve tekyönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Demografik özelliklere göre ölçek sonuçlarının karşılaştırması ise bağımsız gruplar t testi ve ANOVA ile yapılmıştır. Kategorik soruların birbirleri ile kıyaslanmasındaki-kare analizi yapılmıştır. İstatistiksel testlerde anlam düzeyi olarak ($\alpha=0,05$) kabul edilmiştir. Nitel verilerin analizi için katılımcıların yanıtları temalara ayrılarak incelenmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda, sorulan soruların yanıtlanması için toplanan verilerin istatistiklerine yer verilecektir. Tablo 1.'de ölçeklerin güvenilirlik değerleri ve genel frekans yüzdelik dağılımları görülmektedir.

Tablo 2:Ölçeklerin güvenilirlik değerleri ve genel frekans-yüzdelik dağılımları

Ölçek	n (madde)	Cronbach's Alpha
POSHA-s Ölçeği	31	,802
Semantik Farklar Ölçeği	25	,811
Kekemelik Anketi	5	,765

Araştırmada kullanılan ölçeklerden POSHA-s ölçeğinde güvenilirlik değerleri 5'li likert ölçümü ile ölçülen B ve C bölümünde yer alan 31 madde dikkate alınarak hesaplanmıştır. Buna göre POSHA-s ve Semantik Farklar Ölçeği'nde Cronbach's Alpha değeri "*yüksek güvenilirlik*" düzeyinde, araştırmacılar tarafından hazırlanan kekemelik anketinde ise (,765) değeri ile "*oldukça güvenilir*" düzeydedir. Bu değerlere göre katılımcı grubu için ölçeklerin güvenilir ve tutarlı olduğu ifade edilebilir.

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

93 kadın (%46,7) ve 106 erkek (%53,3) olmak üzere, 199 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada katılımcıların demografik özellikleri Tablo3'te yer almaktadır.

Tablo 3:Katılımcıların demografik özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Erkek	93	%46,7
	Kadın	106	%53,3
Yaş	18-19	66	%33,2
	20-21	73	%36,7
	22-23	42	%21,1
	24-25	18	%9,0
Medeni durum	Evli	4	%2,0
	Bekâr	195	%98,0
Eğitim durumu	Lise	136	%68,7
	Ticari/askeri/teknik/diğer	3	%1,5
	Ön lisans	10	%5,1
	Lisans	49	%24,7

Tablo 3:(devamı) Katılımcıların demografik özellikleri

		n	%
Şu anki iş/çalışma durumu	Çalışıyorum	22	%11,1
	İşsizim/Çalışmıyorum	3	%1,5
	Öğrenci	174	%87,4

Katılımcıların yaş grubu oranları 18-19 grubunda %33,2, 20-21 grubunda %36,7, 22-23 grubunda %21,1 ve 24-25 yaş grubunda ise %9 olarak hesaplanmıştır. Katılımcı grubun %2'si sadece evli, geri kalan %98'i ise bekârdır. Katılımcıların; %68,7'si lise, %24,7'si lisans, %5,1 ön lisans ve %1,5 diğer liseler mezunudur. Katılımcı grubun çalışma durumu %87,4'ü öğrenci, %11,1 'i çalışan ve %1,5'i ise işsiz şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunu lise mezunu öğrenciler oluşturmaktadır.

4.2. POSHA-S Ölçeği İçin Katılımcıların Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri

Bu bölümde POSHA-S ölçeğine katılımcıların verdiği yanıtların frekans ve yüzdeleri sunulacaktır.

Tablo 4:POSHA-S B1 bölümü dağılımı

	Çok kötü		Kötü		Ortalama		İyi		Çok iyi	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Fiziksel sağlığım	0	%0,0	9	%4,6	52	%26,4	89	%45,2	47	%23,9
Zihinsel sağlığım	2	%1,0	16	%8,1	57	%28,9	84	%42,6	38	%19,3
Yeni şeyler öğrenebilme yeteneğim	2	%1,0	16	%8,1	54	%27,4	81	%41,1	44	%22,3
Konuşma yeteneğim	0	%0,0	4	%2,0	50	%25,1	89	%44,7	56	%28,1

Tablo 4'te katılımcıların fiziksel, zihinsel sağlıklarını, yeni bir şeyler öğrenme ve konuşma yeteneklerini değerlendirmeleri istenen B1 bölümündeki sorulara verilen yanıtlar sunulmaktadır. Katılımcıların %45,2'si fiziksel sağlıkları yönünden; %42,6'sı zihinsel sağlıkları yönünden; %41,1'i yeni şeyler öğrenebilme yeteneği yönünden; %44,7'si konuşma yeteneği yönünden kendilerini iyi hissettiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 5:POSHA-S B2 bölümü dağılımı

	Hiç önemli değil		Genellikle Önemli değil		Eşit derecede Önemli ya da önemsiz		Genellikle önemli		Hep önemli	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Güvende ve emniyette olmak	0	%0,0	0	%0,0	12	%6,0	49	%24,6	138	%69,3
İstediğimi yapmakta özgür olmak	0	%0,0	2	%1,0	10	%5,0	72	%36,2	115	%57,8
Sessizce yalnız vakit geçirmek	2	%1,0	12	%6,0	50	%25,1	73	%36,7	62	%31,2
Partilere ya da sosyal organizasyonlara katılmak	9	%4,5	29	%14,6	86	%43,4	61	%30,8	13	%6,6
Yeni şeyler hayal etmek	0	%0,0	2	%1,0	31	%15,6	70	%35,2	96	%48,2
Daha az şanslı olanlara yardım etmek	1	%0,5	12	%6,1	52	%26,3	70	%35,4	63	%31,8
Heyecanlı ama 'tehlikeli' olma ihtimali olan deneyimler	15	%7,9	39	%20,5	71	%37,4	49	%25,8	16	%8,4
İbadet etmek	22	%11,1	32	%16,2	32	%16,2	53	%26,8	59	%29,8
Para kazanmak	0	%0,0	1	%0,5	19	%9,5	81	%40,7	98	%49,2
İşlerimi ya da vazifelerimi yapmak	1	%0,5	4	%2,0	18	%9,1	79	%39,9	96	%48,5
İşleri halletmek	0	%0,0	2	%1,0	14	%7,1	79	%39,9	103	%52,0
Önemli problemleri nasıl çözeceğimi bulmak	0	%0,0	0	%0,0	18	%9,0	69	%34,7	112	%56,3

Tablo 5'te sunulan katılımcıların hayattaki önemli ya da öncelikli gördüğü durumlara verdiği yanıtlara bakıldığında; güvende ve emniyette olmak, istediğini yapmakta özgür olmak, yeni şeyler hayal etmek, para kazanmak, işleri ve vazifeleri yapmak, işleri halletmek ve önemli problemleri nasıl çözeceğini bulmak durumlarının çoğunlukla hep önemli görüldüğü belirtilmektedir.

Tablo 6:Katılımcıların kekemeliği olan bireyler hakkındaki fikirleri (C bölümü)

Kekemeliği olan birey hakkındaki genel izlenimleri	Oldukça olumsuz		Kısmen olumsuz		Nötr		Kısmen olumlu		Oldukça olumlu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Obez (aşırı kilolu) olan	15	%7,6	39	%19,8	109	%55,3	13	%6,6	21	%10,7
Solak olan	3	%1,5	1	%0,5	130	%65,7	18	%9,1	46	%23,2
Kekemeliği olan	6	%3,1	17	%8,8	111	%57,2	14	%7,2	46	%23,7
Zihinsel hastalığı olan	8	%4,1	33	%16,9	100	%51,3	17	%8,7	37	%19,0
Zeki olan	1	%0,5	3	%1,5	57	%28,9	47	%23,9	89	%45,2
Kekemeliği olan bir birey olmak istemeleri	Kesinlikle katılmıyorum		Kısmen katılmıyorum		Tarafsız		Kısmen katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Obez (aşırı kilolu) olan	156	%79,6	13	%6,6	21	%10,7	2	%1,0	4	%2,0
Solak olan	33	%16,8	18	%9,2	119	%60,7	14	%7,1	12	%6,1
Kekemeliği olan	119	%61,0	40	%20,5	30	%15,4	4	%2,1	2	%1,0
Zihinsel hastalığı olan	155	%79,1	16	%8,2	23	%11,7	1	%0,5	1	%0,5
Zeki olan	4	%2,0	5	%2,6	30	%15,3	62	%31,6	95	%48,5

Tablo 6: Katılımcıların kekemeliği olan bireyler hakkındaki fikirleri (C bölümü)(devamı)

Kekemeliği olan bireyler hakkındaki bilgi düzeyleri	Hiç yok		Az		Biraz		Oldukça		Çok			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Obez (aşırı kilolu) olan	7	%3,5	56	%28,3	85	%42,9	42	%21,2	8	%4,0		
Solak olan	14	%7,2	60	%30,8	81	%41,5	25	%12,8	15	%7,7		
Kekemeliği olan	21	%10,7	71	%36,0	87	%44,2	14	%7,1	4	%2,0		
Zihinsel hastalığı olan	24	%12,2	70	%35,5	68	%34,5	24	%12,2	11	%5,6		
Zeki olan	8	%4,1	32	%16,2	92	%46,7	44	%22,3	21	%10,7		
Kekemeliği olan birini tanıma	Hiç kimse		Tanıdık		Yakın arkadaş		Akraba		Ben		Diğer	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Obez (aşırı kilolu) olan	57	%28,6	74	%37,2	17	%8,5	40	%20,1	5	%2,5	6	%3,0
Solak olan	12	%6,0	65	%32,7	55	%27,6	53	%26,6	13	%6,5	1	%0,5
Kekemeliği olan	65	%32,7	82	%41,2	14	%7,0	27	%13,6	1	%0,5	10	%5,0
Zihinsel hastalığı olan	77	%38,7	65	%32,7	5	%2,5	40	%20,1	0	%0,0	12	%6,0
Zeki olan	30	%15,1	57	%28,6	40	%20,1	31	%15,6	31	%15,6	10	%5,0

Tablo 6'nın ilk bölümünde kekemelik ile ilgili izlenimlerini değerlendiren soruya verilen yanıtlar sunulmaktadır. Katılımcıların, kekemeliği olan bir bireyle ilgili genel izlenimlerine bakıldığında katılımcıların yarısından fazlasının (%57,2) nötr olduğu görülmektedir. Katılımcıların kekemeliği olan bir birey olmak isteme durumları sorusunda katılımcıların %61'i kesinlikle kekemeliği olan bir birey olmak istemediğini belirtmektedir. Katılımcıların kekemeliği olan bireyler hakkındaki bilgi düzeyleri sorusuna katılımcıların %44,2'si "biraz" bilgisinin olduğunu belirtmektedir. Katılımcıların yalnızca %2'si kekemelik hakkında "çok" bilgiye sahiptir. Diğer insan özellikleri ile kıyaslandığında bilgi sahibi olunmayan ikinci grubun kekemeliği olan bireyler olduğu görülmektedir. Katılımcıların kekemeliği olan bir bireyi tanıma durumu sorusunda katılımcıların %32,7'si kekemeliği bulunan hiç kimseyi tanımadığını, %41,2'si kekemeliği olan birini tanıdığını belirtmektedir.

Tablo 7: Katılımcıların kekemelik hakkındaki görüşleri (D1, D2, D3 bölümü)

Kekemeliği olan bireyler/bireylerin...	Evet		Hayır		Emin değilim	
	n	%	n	%	n	%
Kekemeliklerini gizlemeye çalışmalıdırlar	5	%2,5	181	%91,0	13	%6,5
Önemli noktaları doğru anlayıp, karar verebilecekleri meslekler seçmelidirler	139	%69,8	15	%7,5	45	%22,6
Sinirlidirler ya da kolay heyecanlanırlar	53	%26,6	46	%23,1	100	%50,3
Kekeledikleri için kendilerini suçlarlar	64	%32,2	34	%17,1	101	%50,8
Arkadaş edinebilirler	188	%94,5	2	%1,0	9	%4,5
Normal bir hayat yaşayabilirler	174	%87,4	9	%4,5	16	%8,0
İstedikleri her mesleği/işi yapabilirler	96	%48,2	32	%16,1	71	%35,7
Aşağıdaki kişilerin kekemeliği olsaydı üzülürdüm/endişe duyardım	Evet		Hayır		Emin değilim	
	n	%	n	%	n	%
Doktorum	27	%13,6	138	%69,3	34	%17,1
Komşum	34	%17,1	139	%69,8	26	%13,1
Kız/erkek kardeşim	109	%54,8	59	%29,6	31	%15,6
Ben	145	%72,9	26	%13,1	28	%14,1
Kekeleyen biriyle konuşuyor olsaydım...yapardım	Evet		Hayır		Emin değilim	
	n	%	n	%	n	%
Kişi normal konuşuyormuş gibi davranmaya çalışırdım	186	%93,5	3	%1,5	10	%5,0
Kekelemek hakkında espri/şaka yapardım	6	%3,0	177	%88,9	16	%8,0
Kişinin sözlerini tamamlardım	24	%12,1	139	%69,8	36	%18,1
Sabırsızlanırdım (kişi kekelerken beklemek istemezdim)	15	%7,5	148	%74,4	36	%18,1
Rahat ya da normal hissederdim	157	%78,9	13	%6,5	29	%14,6
Kekeleyen kişiye acırdım	8	%4,0	163	%81,9	28	%14,1
Kişiye 'yavaşla' ya da 'rahat ol' derdim	52	%26,1	112	%56,3	35	%17,6

Tablo 7'nin ilk bölümünde katılımcıların kekemelikle ve kekemeliği olan bireylerle ilgili düşüncelerine bakıldığında katılımcıların çoğunlukla olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. Sinirlidir ya da kolay heyecanlanırlar ve kekeledikleri için kendilerini suçlarlar seçeneklerinde katılımcıların yarısının “*emin değilim*” yanıtını işaretledikleri görülmektedir. Katılımcıların %69,8'i kekemeliği olan bireylerin “*önemli noktaları doğru anlayıp, karar verebilecekleri meslek seçmelidirler*” seçeneğini işaretlerken %48,2'sinin “*istedikleri her mesleği/işi yapabilirler*” seçeneğini işaretledikleri görülmektedir. Benzer anlamlar taşıyan iki seçeneğe verilen farklı yanıtlar düşündürücü olmaktadır. Katılımcıların kendileri/yakınları/tanıdıkları kekemeliği olan bir birey olsa nasıl hissedecekleri sorusuna verilen yanıtlar sunulmaktadır. Katılımcılar

en çok “*kendilerinin*” kekemeliği olması durumunda üzüleceklerini/endişe duyacaklarını belirtmektedirler (%72,9). Bu soruyu takip eden yanıt ise %54,8 “*kız/erkek kardeş*” yanıtıdır. Katılımcıların kendileri ve en yakınlarının kekemeliği olması durumunda endişe duyacağı daha az yakın olduğu kişilerin kekemeliği olmasının ise kekemeliği olmasının endişe verici ya da üzücü olmadığı görülmektedir. Katılımcıların kekemeliği olan bir bireyle konuşurken verilen tepkilerine ilişkin yanıtları sunulmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu kekemeliği olan bir bireyle konuşurken kişi normal konuşuyormuş gibi davranmaya çalışacağını (%93,5) ve rahat ya da normal hissedeceklerini (%78,9) belirtmektedir. En çok “*Hayır*” yanıtı verilen seçenekler ise “*Kekelemek hakkında espri/şaka yapardım*”, “*Sabırsızlanırdım*”, “*Kekeleyen kişiye acırdım*”, ve “*Kişinin sözlerini tamamlardım*” seçenekleridir. Yanıtlara bakıldığında katılımcıların kekemeliği olan bireylerle karşılaştığında doğru davranışlarda bulunacağı görülmektedir.

Tablo 8: Katılımcıların kekemeliğin nedenleri hakkındaki görüşleri (POSHA-S)

	Evet		Hayır		Emin değilim	
	n	%	n	%	n	%
Genetik miras	85	%42,7	40	%20,1	74	%37,2
Hayaletler, cinler, ruhlar	16	%8,0	146	%73,4	37	%18,6
Kişinin korktuğu bir olay	150	%75,4	18	%9,0	31	%15,6
Allah'ın takdiri	88	%44,2	72	%36,2	39	%19,6
Öğrenme ya da alışkanlık	81	%40,7	58	%29,1	60	%30,2
Bir virüs ya da hastalık	37	%18,6	116	%58,3	46	%23,1

Tablo 8’de katılımcıların kekemeliğin nedenleri hakkındaki görüşleri sunulmaktadır. Katılımcıların kekemeliğin nedenleri hakkında doğru ve yanlış bilgileri olabildiği görülmektedir. Katılımcıların %42,7’si kekemeliğinin nedeninin “genetik miras” olduğunu düşünmektedir. “Kişinin korktuğu bir olay” (%75,4) ve “Allah’ın takdiri” (%44,2) seçenekleri daha fazla tercih edilmektedir. Bu yanıtlar katılımcıların kekemeliğin nedenleri hakkında yanlış bilgilere sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 9: Katılımcıların kekeleyen bireye kim tarafından yardım edilmesi gerektiğine dair görüşleri

	Evet		Hayır		Emin değilim	
	n	%	n	%	n	%
Kekeleyen diğer insanlar	51	%25,6	93	%46,7	55	%27,6
Bir konuşma ya da dil terapistinden	197	%99,0	1	%0,5	1	%0,5
Benim gibi birinden	11	%5,5	161	%80,9	27	%13,6
Tıp doktorundan	88	%44,2	45	%22,6	66	%33,2

Tablo 9’da katılımcıların kekemeliği olan bir bireye kim tarafından yardım edilmesi gerektiğine dair görüşleri sunulmaktadır. Katılımcıların %99,0’u kekemeliği

olan bireye “*Dil ve konuşma terapisti*” tarafından destek verilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 10: Katılımcıların kekemelik ve kekeleyen birey hakkındaki bilgi kaynakları

	Evet		Hayır		Emin değilim	
	n	%	n	%	n	%
Kişisel deneyim (ben, ailem, arkadaşlarım)	90	%45,2	94	%47,2	15	%7,5
TV, radyo, filmler	108	%54,3	73	%36,7	18	%9,0
Dergiler, gazeteler, kitaplar	67	%33,7	116	%58,3	16	%8,0
İnternet	138	%69,3	48	%24,1	13	%6,5
Okul	90	%45,2	94	%47,2	15	%7,5
Doktor, hemşire ya da diğer uzmanlar	44	%22,1	130	%65,3	25	%12,6

Tablo 10’da katılımcıların kekemelik hakkındaki bilgi kaynakları sunulmaktadır. Katılımcıların% 69,3’ü kekemelik hakkındaki bilgisinin “internet”ten geldiğini, %54,3’ü “TV, radyo, filmler”den geldiğini, %45,2’si “kişisel deneyimler”den geldiğini; %45,2 ‘si “okul”dan geldiğini; %33,1’i “dergi, gazete ya da kitaplar”dan geldiğini,%22,1’i “doktor, hemşire ya da diğer uzmanlar”dan geldiğini belirtmektedir.

4.3. POSHA-S Ölçeği Olumlu-Olumsuz Soru Ortalamaları

Tablo 11: POSHA-S ölçeğinde olumlu-olumsuz soru ortalamalarının tanımlayıcı istatistikleri

	Ortalama	SS	Minimum	Maximum	Çarpıklık	Basıklık
Olumlu	4,40	,71	1,50	5,00	-1,255	1,393
Olumsuz	2,51	,54	1,00	4,33	,214	,195

SS: standart sapma

Olumlu yanıtlar ve olumsuz yanıtlar için en küçük-en büyük değerler, çarpıklık-basıklık değerleri ile ortalama ve standart sapma değerleri tabloda yer almaktadır. Katılımcıların olumlu yanıt ortalamaları (5’li Likert sistemine göre) $4,40 \pm 0,71$; olumsuz yanıt ortalamaları $2,51 \pm 0,54$; olarak hesaplanmıştır. Basıklık ve çarpıklık katsayılarında ise her iki değer de (-1,5;+1,5) değerleri arasında yer aldığı normal dağılımlı olduğu ifade edilebilir. Bu nedenle istatistiksel testlerde parametrik testler kullanılmıştır. Olumlu ile olumsuz yanıt ortalamalarının karşılaştırılması için yapılan Bağımlı Gruplar t Testi sonuçları aşağıda verilmiştir (Tablo 12).

Tablo 12: POSHA-S ölçeğinde olumlu-olumsuz soru ortalamalarının karşılaştırması

	n	Ortalama	SS	t	p
Olumlu	199	4,3970	,70760	25,382	,000**
Olumsuz	199	2,5101	,53984		

** $p < 0,01$ SS: standart sapma

Tablo 12’de POSHA-S ölçeğindeki olumlu-olumsuz soru ortalamalarının karşılaştırılması sunulmaktadır. Katılımcıların olumlu ile olumsuz yanıt ortalamaları arasında ($p < 0,05$) bulunduğu istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Olumlu yanıt ortalaması 4,39 iken Olumsuz yanıt ortalaması 2,51’dir. Olumlu yanıt ortalamalarının olumsuz yanıt ortalamalarından yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu duruma göre, katılımcıların kekemeliği olan bireylere karşı olumlu tutumlar sergilediğini ifade etmek mümkündür.

4.4. Semantik Farklılıklar Ölçeği

Semantik farklar ölçeğinde kişilik özelliklerinin aldığı puanlar hesaplanmıştır. Ölçekte 7’li likert puanlama sistemi kullanıldığından sıfat çiftlerinde 3,5 puanın altı ve üstü olarak değerlendirilmesi uygundur. Yani alınan puan ($< 3,5$) olduğunda ilk sıfat çifti, ($\geq 3,5$) olduğunda ise ikinci sıfat çiftinin tercih edildiğini söylemek mümkündür. Tablo 12’de Semantik Farklılıklar Ölçeği ile ölçülen insan karakter özellikleri ortalamaları verilmektedir. Katılımcıların kekemeliği olan bireylere yönelik sıfat tanımlarını ölçen Semantik Farklılıklar Ölçeği’ne verilen yanıtlara bakıldığında; suskun, pasif, kuşkucu, kendini aşağılayıcı ve esnek sıfatlarının öne çıktığı görülmektedir.

Tablo 13: Semantik farklılıklar ölçeği ile ölçülen insan karakter özellikleri ortalamaları

	Ortalama	SS
1. Tedbirli-Ölçsüz	3,30	1,13
2. Gergin-Sakin	3,21	1,36
3. İşbirliğine yatkın-Geçimsiz	3,54	1,18
4. Utangaç/Çekingen/Sıkılgan-Dışa dönük	3,12	1,35
5. Arkadaş canlısı-Geçimsiz/Asabi	3,51	1,23
6. Sıkılgan-Kendinden emin	3,74	1,14
7. Gergin-Rahat	3,34	1,39
8. Duyarlı-Duyarsız	3,07	1,32
9. Kaygılı-Rahat	3,26	1,36
10. Keyifli-Keyifsiz	3,87	1,23
11. Çekingen/İçe kapanık-Sosyal	3,33	1,37
12. Sessiz-Gürültücü	3,15	1,20
13. Zeki-Donuk	3,73	1,02
14. Konuşkan-Suskun	4,43	1,26
15. Kaçınan-Girişken	3,52	1,27

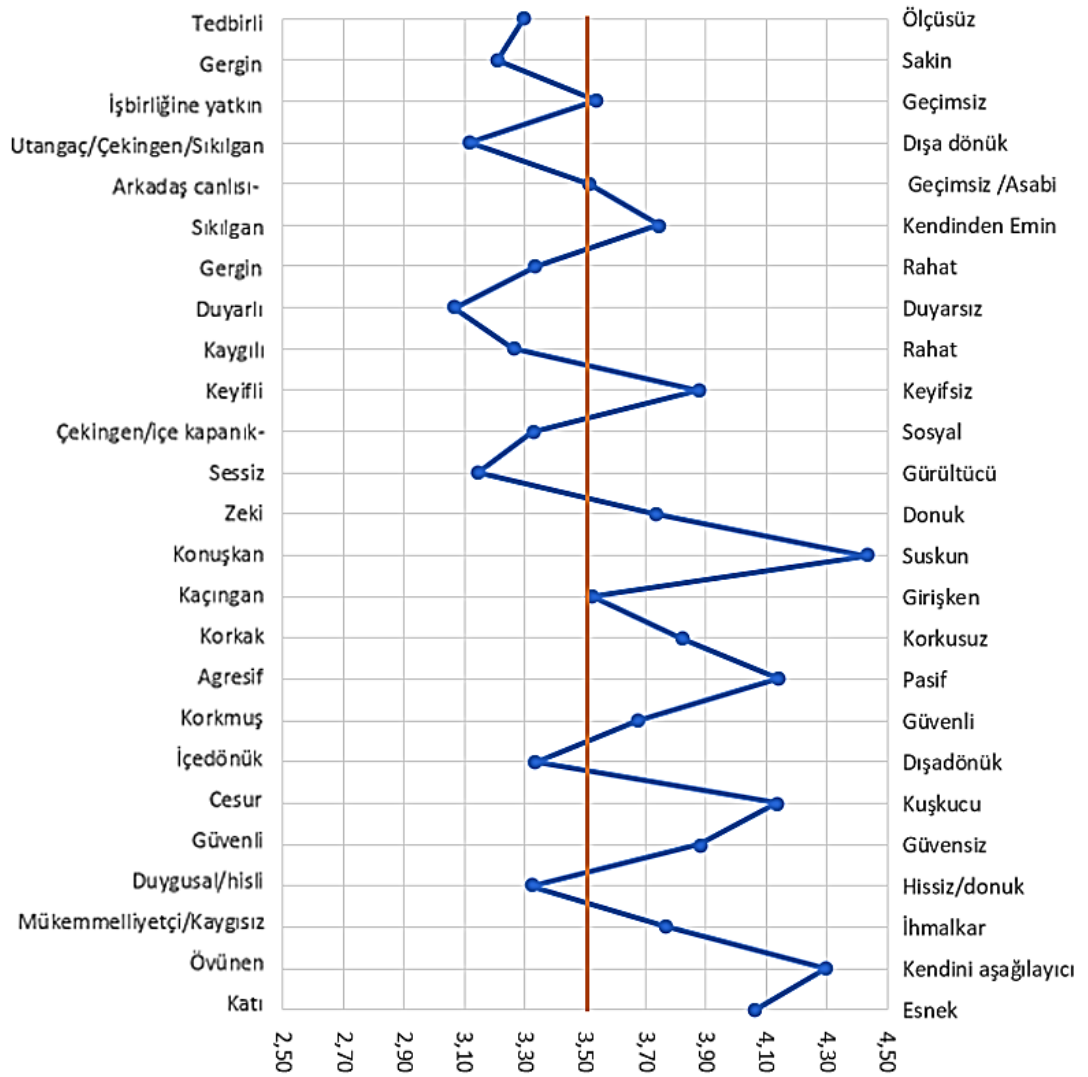
Tablo 13: Semantik farklılıklar ölçeği ile ölçülen insan karakter özellikleri ortalamaları(devamı)

	Ortalama	SS
16. Korkak-Korkusuz	3,82	,98
17. Agresif-Pasif	4,14	1,19
18. Korkmuş-Güvenli	3,67	1,15
19. İçer dönük-Dışa dönük	3,34	1,22
20. Cesur-Kuşkucu	4,14	1,08
21. Güvenli-Güvensiz	3,88	1,15
22. Duygusal/Hisli-Hissiz/Donuk	3,32	1,20
23. Mükemmeliyetçi/Kaygısız-İhmalkâr	3,77	,96
24. Övünen-Kendini aşağılayıcı	4,30	1,03
25. Katı-Esnek	4,06	,99

SS:standart sapma

Şekil 1’de ise “*Semantik Farklılıklar Ölçeği*” ile ölçülen karakter özellikleri için oluşturulan profil grafiği verilmektedir.

Şekil 1: Semantik farklar ile ölçülen karakter özellikleri için profil grafiği

Profil grafiğinde de ortada yer alan ve 3,5 değerini temsil eden çizginin sağında kalanlarda ikinci sıfat çifti solunda kalanlarda ise birinci sıfat çifti ağırlıklı olarak tercih edildiği anlaşılmaktadır.

4.5. POSHA-S, Semantik Farklılıklar Ölçeği ve Kekemelik Anketi Arasındaki İlişki

Bu bölümde araştırma amacı ve sorularına yanıt vermek amacıyla kullanılan ölçek ve anket bulgularının karşılaştırılmasına yer verilecektir.

4.5.1. Kekemelik-romantik ilişkiye bakış anketi ve POSHA-S ölçeği

Kekemeliği olan bir birey ile romantik ilişki kurma durumunu ölçen anket ile kekemeliğe ve kekeme olan bireylere karşı tutumu ölçen POSHA-S ölçeği sonuçları karşılaştırılmıştır. Anketin ilk maddesinde bağımsız gruplar t testi diğer maddeler için tek yönlü varyans analizi testi ile anket sorularına verilen yanıtlara göre, olumlu ve olumsuz soru ortalamaları ayrı ayrı test edilmiştir. “Evet”, “Hayır” ve “Bilmiyorum” yanıtları ankete verilen yanıtlardır. Tablo 14’te kekemelik anketi ile POSHA-S ölçeği arasındaki ilişkiye yer verilmektedir.

Tablo 14: Kekemelik anketi ile POSHA-S Ölçeği (olumlu olumsuz soru puanları) arasındaki ilişki

Sorular	Yanıtlar	POSHA-S	n	Ortalama	SS	F	p
Daha önce kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişkiniz oldu mu?	Evet	Olumlu	2	4,7500	,35355	,502	,480
	Hayır		197	4,3934	,70985		
	Total		199	4,3970	,70760	,216	,643
	Evet	Olumsuz	2	2,3333	,47140		
	Hayır		197	2,5118	,54124		
Kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurar mısınız?	Total		199	2,5101	,53984	5,137	,007**
	Bilmiyorum	Olumlu	117	4,3761	,71891		
	Evet		68	4,5368	,59423		
	Hayır		14	3,8929	,90253		
	Total		199	4,3970	,70760	9,882	,000**
	Bilmiyorum	Olumsuz	117	2,5584	,47258		
	Evet		68	2,3333	,57230		
	Hayır		14	2,9643	,59261		
	Total		199	2,5101	,53984		
	Bilmiyorum	Olumlu	81	4,4877	,59148	5,950	,003**
	Evet		20	3,9000	,95422		
Kekemelik ciddi bir romantik bir birliktelik kurmanızda engel oluşturabilir mi?	Hayır		98	4,4235	,70474	6,426	,002**
	Total		199	4,3970	,70760		
	Bilmiyorum	Olumsuz	81	2,5535	,45402		
	Evet		20	2,8500	,64640		
	Hayır		98	2,4048	,55355	7,947	,000**
	Total		199	2,5101	,53984		
	Bilmiyorum	Olumlu	38	4,3553	,76147		
	Evet		14	3,7143	1,03244		
Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiniz olsaydı arkadaşlarınızla tanıştırma konusunda bir zorluk oluşturur muydu?	Hayır		147	4,4728	,62148	6,919	,001**
	Total		199	4,3970	,70760		
	Bilmiyorum	Olumsuz	38	2,5965	,46762		
	Evet		14	2,9643	,67361		
	Hayır		147	2,4444	,52282	4,368	,014*
	Total		199	2,5101	,53984		
	Bilmiyorum	Olumlu	31	4,3065	,78185		
	Evet		18	3,9722	,86555		
Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiniz olsaydı ailenizle tanıştırma konusunda bir zorluk oluşturur muydu?	Hayır		150	4,4667	,65453	9,418	,000**
	Total		199	4,3970	,70760		
	Bilmiyorum	Olumsuz	31	2,6882	,49393		
	Evet		18	2,9167	,63978		
	Hayır		150	2,4244	,50743		
	Total		199	2,5101	,53984		

“Daha önce kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişkiniz oldu mu” sorusuna verilen yanıtlara göre hem olumsuz hem de olumlu yanıt ortalamalarında ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık söz konusu olmamıştır. Diğer 4 soruda ($p<0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 14).

- “*Kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurar mısınız?*” sorusunda, olumlu sorularda “evet” yanıtını verenlerin ortalaması (4,53) ve “*bilmiyorum*” yanıtını verenlerin ortalaması (4,37), “*hayır*” yanıtını verenlerin ortalamasından (3,89) yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre kekemelik anketinin sorusu olan “*Kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurar mısınız?*” sorusuna olumlu yanıt verenlerin POSHA-S olumlu yanıtlar ortalamasının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. “*Kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurar mısınız?*” sorusunda, olumsuz sorularda “evet” yanıtını verenlerin ortalaması (2,33) ve “*bilmiyorum*” yanıtını verenlerin ortalaması (2,55), “*hayır*” yanıtını verenlerin ortalamasından (2,96) yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre kekemelik anketinin sorusu olan “*Kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurar mısınız?*” sorusuna olumlu yanıt verenlerin POSHA-S olumsuz yanıtlar ortalamasının daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.
- “*Kekemelik ciddi bir romantik bir birliktelik kurmanızda engel oluşturabilir mi?*” sorusunda, olumlu sorularda “*hayır*” yanıtını verenlerin ortalamasının (4,42) ve “*bilmiyorum*” yanıtını verenlerin ortalamasının (4,48), “evet” yanıtını verenlerin ortalamasından (3,90) yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre kekemelik anketinin sorusu olan “*Kekemelik ciddi bir romantik bir birliktelik kurmanızda engel oluşturabilir mi?*” sorusuna olumlu yanıt verenlerin POSHA-S olumlu yanıtlar ortalamasının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. “*Kekemelik ciddi bir romantik bir birliktelik kurmanızda engel oluşturabilir mi?*” sorusunda, olumsuz sorularda “*hayır*” yanıtını verenlerin ortalaması (2,40) ve “*bilmiyorum*” yanıtını verenlerin ortalaması (2,55), “evet” yanıtını verenlerin ortalamasından (2,85) düşük olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre kekemelik anketinin sorusu olan “*Kekemelik ciddi*

bir romantik birliktelik kurmanızda engel oluşturabilir mi?” sorusuna olumlu yanıt verenlerin POSHA-S olumsuz yanıtlar ortalamasının daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

- *“Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiniz olsaydı arkadaşlarınızla tanıştırma konusunda bir zorluk oluşturur muydu?”* sorusunda, olumlu sorularda *“hayır”* yanıtını verenlerin ortalamasının (4,47) ve *“bilmiyorum”* yanıtını verenlerin ortalamasının (4,35), *“evet”* yanıtını verenlerin ortalamasından (3,71) yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre kekemelik anketinin sorusu olan *“Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiniz olsaydı arkadaşlarınızla tanıştırma konusunda bir zorluk oluşturur muydu?”* sorusuna olumlu yanıt verenlerin POSHA-S olumlu yanıtlar ortalamasının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. *“Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiniz olsaydı arkadaşlarınızla tanıştırma konusunda bir zorluk oluşturur muydu?”* sorusunda, olumsuz sorularda *“hayır”* yanıtını verenlerin ortalamasının (2,44) ve *“bilmiyorum”* yanıtını verenlerin ortalamasının (2,59), *“evet”* yanıtını verenlerin ortalamasından (2,96) düşük olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre kekemelik anketinin sorusu olan *“Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiniz olsaydı arkadaşlarınızla tanıştırma konusunda bir zorluk oluşturur muydu?”* sorusuna olumlu yanıt verenlerin POSHA-S olumsuz yanıtlar ortalamasının daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.
- *“Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiniz olsaydı ailenizle tanıştırma konusunda bir zorluk oluşturur muydu?”* sorusunda, olumlu sorularda *“hayır”* yanıtını verenlerin ortalamasının (4,46) ve *“bilmiyorum”* yanıtını verenlerin ortalamasının (4,30), *“evet”* yanıtını verenlerin ortalamasından (3,97) yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre kekemelik anketinin sorusu olan *“Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiniz olsaydı ailenizle tanıştırma konusunda bir zorluk oluşturur muydu?”* sorusuna olumlu yanıt verenlerin POSHA-S olumlu yanıtlar ortalamasının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. *“Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiniz olsaydı ailenizle tanıştırma konusunda bir zorluk oluşturur muydu?”* sorusunda, olumsuz sorularda *“hayır”* yanıtını verenlerin ortalamasının (2,42) ve *“bilmiyorum”* yanıtını verenlerin ortalamasının (2,68), *“evet”* yanıtını verenlerin ortalamasından (2,91) düşük olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre kekemelik anketinin sorusu olan *“Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir*

ilişkiniz olsaydı ailenizle tanıştırma konusunda bir zorluk oluşturur muydu?” sorusuna olumlu yanıt verenlerin POSHA-S olumsuz yanıtlar ortalamasının daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

POSHA-S ve Kekemelik Anketi karşılaştırıldığında romantik bir ilişki kurmaya olumlu bakan katılımcıların POSHA-S ortalamalarının da yüksek olduğu görülmektedir. Kekemeliğe dair olumlu düşünceler arttığında romantik ilişkiye bakışın da daha olumlu olacağı çıkarımı yapılabilmektedir.

4.5.2. Semantik farklılıklar ve POSHA-S ölçeği

Kekemelik ve kekemeliği olan bireylere karşı tutumu ölçen POSHA-S ölçeği ile, kişilik özelliklerini ölçen Semantik Farklılıklar Ölçeği'nin arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Tablo 15'te Semantik Farklılıklar Ölçeği ve POSHA-S ölçeği olumlu-olumsuz soru puanları arasındaki ilişkiye yer verilmektedir.

Tablo 15: Semantik farklılıklar ve POSHA-S ölçeği olumlu-olumsuz soru puanları arasındaki korelasyon analizi

	Olumlu	Olumsuz
1. Tedbirli-Ölçsüz	0,016	0,036
2. Gergin-Sakin	0,070	-0,037
3. İşbirliğine yatkın-Geçimsiz	-,175*	,176*
4. Utangaç/Çekingen/Sıkılgan-Dışa dönük	0,082	-0,065
5. Arkadaş canlısı-Geçimsiz/Asabi	-0,092	,141*
6. Sıkılgan-Kendinden emin	0,136	-0,124
7. Gergin-Rahat	0,136	-0,089
8. Duyarlı-Duyarsız	-0,009	0,006
9. Kaygılı-Rahat	0,107	-0,119
10. Keyifli-Keyifsiz	-,183**	,151*
11. Çekingen/İçe kapanık-Sosyal	0,051	-0,064
12. Sessiz-Gürültücü	0,086	-0,091
13. Zeki-Donuk	-0,094	-0,055

Tablo 15: Semantik farklılıklar ve POSHA-S ölçeği olumlu- olumsuz soru puanları arasındaki korelasyon analizi(devamı)

	Olumlu	Olumsuz
14. Konuşkan-Suskun	-0,032	0,048
15. Kaçınan-Girişken	0,138	-0,128
16. Korkak-Korkusuz	,221**	-0,122
17. Agresif-Pasif	0,062	-0,112
18. Korkmuş-Güvenli	0,116	-0,107
19. İçer dönük-Dışa dönük	0,017	-0,106
20. Cesur-Kuşkucu	-0,038	0,054
21. Güvenli-Güvensiz	-0,099	0,079
22. Duygusal/Hisli-Hissiz/Donuk	0,027	-0,049
23. Mükemmeliyetçi/Kaygısız-İhmalkâr	0,043	0,044
24. Övünen-Kendini aşağılayıcı	0,035	0,020
25. Katı-Esnek	0,085	-0,085

* $p<0,05$ ** $p<0,01$

Korelasyon analizinde POSHA-s soruları ile kişilik özellikleri arasında ($p<0,05$) anlamlı ilişki bulunan sıfat çiftleri ortalamaları aşağıda detaylı olarak yer almaktadır.

- İşbirliğine yatkın-Geçimsiz sıfat çifti ile POSHA-S olumlu arasında ($r=-,175;p<0,05$) ve olumsuz arasında ($r=,176;p<0,05$) pozitif düzeyde anlamlı ilişki söz konusudur. Buna göre Semantik Farklılıklar Ölçeği'ndeki ortalamanın azalması, yani "işbirliğine yatkın" tarafa kayması, POSHA-S ölçeği olumlu soru ortalamalarının yükselmesi anlamına gelmektedir. İşbirliğine yatkın karakterlerin POSHA-S ölçeğinde olumlu soru ortalamaları yüksektir. Semantik farklılıklar ölçeğindeki ortalamanın yükselmesi, yani "geçimsiz" tarafa kayması, POSHA-S ölçeği olumsuz soru ortalamalarının yükselmesi anlamına gelmektedir. "Geçimsiz" yanıtı verenlerin POSHA-S ölçeğinde olumsuz soru ortalamaları da yüksektir.
- Arkadaş canlısı-Geçimsiz/Asabi sıfat çifti ile POSHA-S olumsuz arasında ($r=,141;p<0,05$) anlamlı ilişki söz konusudur. Buna göre Semantik Farklılıklar Ölçeği'ndeki ortalamanın yükselmesi, yani "geçimsiz/asabi" tarafa kayması, POSHA-s ölçeği olumsuz soru ortalamalarının yükselmesi anlamına

gelmektedir. “Geçimsiz/asabi” yanıtı verenlerin POSHA-S ölçeğinde olumsuz soru ortalamaları da yüksektir.

- **Keyifli-Keyifsiz** sıfat çifti ile POSHA-S olumlu arasında ($r=-,183;p<0,05$) ve olumsuz arasında ($r=,151;p<0,05$) anlamlı ilişki söz konusudur. Buna göre Semantik Farklılıklar Ölçeği’ndeki ortalamanın azalması, yani “keyifli” tarafa kayması, POSHA-S ölçeği olumlu soru ortalamalarının yükselmesi anlamına gelmektedir. Keyifli karakterlerin POSHA-S ölçeğinde olumlu soru ortalamaları yüksektir. Semantik Farklılıklar Ölçeği’ndeki ortalamanın yükselmesi, yani “keyifsiz” tarafa kayması, POSHA-S ölçeği olumsuz soru ortalamalarının yükselmesi anlamına gelmektedir. “Keyifsiz” yanıtı verenlerin karakterlerin POSHA-S ölçeğinde olumsuz soru ortalamaları da yüksektir.
- **Korkak-Korkusuz** sıfat çifti ile POSHA-S olumlu arasında ($r=,221;p<0,05$) anlamlı ilişki söz konusudur. Buna göre Semantik Farklılıklar Ölçeği’ndeki ortalamanın yükselmesi, yani “korkusuz” tarafa kayması, POSHA-S ölçeği olumlu soru ortalamalarının yükselmesi anlamına gelmektedir. “Korkusuz” yanıtı verenlerin POSHA-S ölçeğinde olumlu soru ortalamaları yüksektir.

Semantik Farklılıklar Ölçeği katılımcıların kekemeliği olan bireyleri değerlendirmesini isteyen sıfat çiftlerini içermektedir. Sıfat çiftlerinden biri daha olumlu bir karakteri ifade ederken karşılığındaki sıfat daha olumsuzdur. Semantik Farklılıklar Ölçeği ve POSHA-S karşılaştırıldığında daha olumlu sıfatları seçmeye yatkın olan katılımcıların POSHA-S’te de olumlu puanları daha yüksektir. Kekemeliğe karşı olumlu tutumu olanların kekemeliği olan bireylerin karakter özelliklerini de daha olumlu görecekları çıkarımı yapılabilmektedir.

4.5.3. Kekemelik-romantik ilişkiye bakış anketi ve semantik farklılıklar ölçeği

Kekemeliği olan birey ile romantik ilişki algısını ölçen kekemelik anketi ile kişilik özelliklerini sıfat çiftleri ile ölçen Semantik Farklılıklar Ölçeği ilişkisi Tek Yönlü Varyans Analizi ile incelenmiştir. Sıfat çiftleri ortalamaları kekemelik anketi yanıtları açısından incelenmiştir.

Aşağıda verilen tablolarda Kekemelik Anketi'ndeki sorulara verilen yanıtlar ve Semantik Farklılıklar Ölçeği puanlarının karşılaştırılması yer almaktadır. Tablolarda yalnızca anlamlı bulunan verilere ilişkin detaylı bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 16:Daha önce kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurma durumuna göre semantik farklılıklar ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Anket Yanıtları	n	Ortalama	SS	F	p
Arkadaş canlısı-Geçimsiz/Asabi	Evet	2	1,5000	,70711	5,492	,020*
	Hayır	197	3,5330	1,22273		
	Total	199	3,5126	1,23444		
	Total	199	4,1407	1,18930		
İçe dönük-Dışa dönük	Evet	2	1,5000	,70711	4,668	,032*
	Hayır	197	3,3553	1,21034		
	Total	199	3,3367	1,21946		
	Total	199	3,8794	1,15274		
Güvenli-Güvensiz	Evet	2	2,0000	1,41421	5,492	,020*
	Hayır	197	3,8985	1,13832		
	Total	199	3,8794	1,15274		
	Total	199	3,8794	1,15274		

* $p<0,05$ ** $p<0,01$ SS:standart sapma

Daha önce kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişkide olma sorusuna verilen yanıtlara göre (Evet, Hayır), anlamlı farklılık bulunan ($p<0,05$) sıfat çiftlerinin, Arkadaş canlısı-Geçimsiz/Asabi, İçe dönük-Dışa dönük, Güvenli-Güvensiz olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak soruya evet yanıtını verenlerin ortalaması olumlu sıfat çiftine yaklaştıırken, hayır yanıtını verenlerin ortalaması olumsuz sıfat çiftine kişiyi yakınlıştırmaktadır (Tablo 16).

- Daha önce kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki olma sorusuna evet yanıtını verenlerin ortalaması (1,5) arkadaş canlısı tarafına yakın iken, hayır yanıtını verenlerin ortalaması ise (3,53) Geçimsiz/Asabi tarafına yakın olduğu anlaşılmaktadır.
- Daha önce kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki olma sorusuna evet yanıtını verenlerin ortalaması (1,5) içe dönük tarafına yakın iken, hayır yanıtını verenlerin ortalaması, evet yanıtını verenlerden yüksek (3,35) ve yine içe dönük tarafına yakındır.
- Daha önce kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki olma sorusuna evet yanıtını verenlerin ortalaması (1,5) Duygusal/Hisli tarafına yakın iken, hayır yanıtını verenlerin ortalaması, evet yanıtını verenlerden yüksek (3,34) ancak yine Duygusal/Hisli tarafa yakındır.

Tablo 17:Kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurma durumuna göre semantik farklılıklar ölçeği puanlarının karşılaştırması

	Anket Yanıtları	n	Ortalama	SS	F	p
Sıkılğan-Kendinden emin	Bilmiyorum	117	3,8291	,99387	5,571	,004**
	Evet	68	3,7941	1,27617		
	Hayır	14	2,7857	1,25137		
	Total	199	3,7437	1,14135		
Gergin-Rahat	Bilmiyorum	117	3,4359	1,31559	2,905	,047*
	Evet	68	3,3382	1,48234		
	Hayır	14	2,5000	1,28602		
	Total	199	3,3367	1,38615		

* $p<0,05$ ** $p<0,01$ SS: standart sapma

Kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurma sorusuna verilen yanıtlara göre (Evet, Hayır, Bilmiyorum), anlamlı farklılık bulunan ($p<0,05$) sıfat çiftlerinin, Sıkılğan-Kendinden emin ($p=,004$), Gergin-Rahat ($p=,047$) olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak soruya evet yanıtını verenlerin ortalaması olumlu sıfat çiftine yaklaştıırken, hayır yanıtını verenlerin ortalaması olumsuz sıfat çiftine kişiyi yakınlaştırmaktadır (Tablo 17).

- Kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurma sorusuna evet yanıtını verenlerin ortalaması (3,79) ve bilmiyorum yanıtı verenlerin ortalaması (3,82), kendinden emin sıfatına yakinken, hayır yanıtını verenlerin ortalaması ise (2,78) sıkılğan sıfatına daha yakın olduğu anlaşılmaktadır.
- Kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurma sorusuna evet yanıtını verenlerin ortalaması (3,33) ve bilmiyorum yanıtı verenlerin ortalaması (3,43; rahat tarafa yakın),hayır yanıtını verenlerin ortalamasından yüksek (2,50; gergin tarafa yakın) olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 18:Kekemeliğin ciddi bir romantik bir ilişki kurmaya engel olma durumuna göre semantik farklılıklar ölçeği puanlarının karşılaştırması

	Anket Yanıtları	n	Ortalama	SS	F	p
Sıkılğan-Kendinden emin	Bilmiyorum	81	3,6790	,95952	4,772	,009**
	Evet	20	3,1000	1,20961		
	Hayır	98	3,9286	1,22053		
	Total	199	3,7437	1,14135		
Gergin-Rahat	Bilmiyorum	81	3,4321	1,30325	3,217	,042*
	Evet	20	2,6000	1,53554		
	Hayır	98	3,4082	1,39096		
	Total	199	3,3367	1,38615		

* $p<0,05$ ** $p<0,01$ SS:standart sapma

Kekemeliğin ciddi bir romantik bir ilişki kurmaya engel olma sorusuna verilen yanıtlara göre (Evet, Hayır, Bilmiyorum), anlamlı farklılık bulunan ($p<0,05$) sıfat

çiftlerinin, Sıkılğan-Kendinden emin, Gergin-Rahat olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak soruya evet yanıtını verenlerin ortalaması olumlu sıfat çiftine yaklaştırırken, hayır yanıtını verenlerin ortalaması olumsuz sıfat çiftine kişiyi yakınlıştırmaktadır (Tablo 18).

- Kekemeliğın ciddi bir romantik bir ilişki kurmaya engel olma sorusuna evet yanıtını verenlerin ortalaması (3,10; sıkılğan sıfatına yakın), hayır yanıtını verenlerin ortalamasından ise (3,92; kendinden emin sıfatına yakın) daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.
- Kekemeliğın ciddi bir romantik bir ilişki kurmaya engel olma sorusuna evet yanıtını verenlerin ortalaması (2,60; gergin sıfatına yakın), hayır yanıtını verenlerin ortalamasından ise (3,40) daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 19:Kekemeliğı olan bir bireyle romantik bir ilişki olması halinde arkadaşlar ile tanıştırma konusunda zorluk yaşama durumuna göre Semantik Farklılıklar Ölçeğı puanlarının karşılaştırması

	Anket Yanıtları	n	Ortalama	SS	F	p
İşbirliğine yatkın-Geçimsiz	Bilmiyorum	38	3,3947	1,19773	4,517	,012*
	Evet	14	4,4286	1,15787		
	Hayır	147	3,4898	1,15490		
	Total	199	3,5377	1,18379		
Sıkılğan-Kendinden emin	Bilmiyorum	38	3,8421	1,10347	3,305	,039*
	Evet	14	3,0000	1,56893		
	Hayır	147	3,7891	1,08685		
	Total	199	3,7437	1,14135		
Korkmuş-Güvenli	Bilmiyorum	38	3,6316	,97040	4,848	,009**
	Evet	14	2,7857	1,18831		
	Hayır	147	3,7687	1,16494		
	Total	199	3,6734	1,15419		

* $p<0,05$ ** $p<0,01$ SS:standart sapma

Kekemeliğı olan bir bireyle romantik bir ilişki olması halinde arkadaşlar ile tanıştırma konusunda zorluk yaşama sorusuna verilen yanıtlara göre, anlamlı farklılık bulunan ($p<0,05$) sıfat çiftlerinin, İşbirliğine yatkın-Geçimsiz, Sıkılğan-Kendinden emin ve Korkmuş-Güvenli olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak soruya evet yanıtını verenlerin ortalaması olumlu sıfat çiftine yaklaştırırken, hayır yanıtını verenlerin ortalaması olumsuz sıfat çiftine kişiyi yakınlıştırmaktadır (Tablo 19).

- Kekemeliğı olan bir bireyle romantik bir ilişki olması halinde arkadaşlar ile tanıştırma konusunda zorluk yaşama sorusuna evet yanıtını verenlerin ortalaması (4,42; geçimsiz sıfatına yakın), hayır yanıtını verenlerin ortalamasından ise (3,48; işbirliğine yatkın sıfatına yakın) daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

- Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki olması halinde arkadaşlar ile tanıştırma konusunda zorluk yaşama sorusuna evet yanıtını verenlerin ortalaması (3,00; sıkılgan sıfatına yakın), hayır yanıtını verenlerin ortalamasından ise (3,78; kendinden emin sıfatına yakın) daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.
- Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki olması halinde arkadaşlar ile tanıştırma konusunda zorluk yaşama sorusuna evet yanıtını verenlerin ortalaması (2,78; korkmuş sıfatına yakın), hayır yanıtını verenlerin ortalamasından ise (3,76; güvenli sıfatına yakın) daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 20:Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki olması halinde aileyle tanıştırma konusunda zorluk yaşama durumuna göre semantik farklılıklar ölçeği puanlarının karşılaştırması

	Anket Yanıtları	n	Ortalama	SS	F	p
Çekingen/İçe kapanık-Sosyal	Bilmiyorum	31	2,6129	1,08558	7,180	,001**
	Evet	18	2,8889	1,27827		
	Hayır	150	3,5267	1,37424		
	Total	199	3,3266	1,36657		
Korkak-Korkusuz	Bilmiyorum	31	3,7097	,93785	3,645	,028*
	Evet	18	3,2778	1,01782		
	Hayır	150	3,9067	,96479		
	Total	199	3,8191	,97827		
Korkmuş-Güvenli	Bilmiyorum	31	3,4839	,99569	6,647	,002**
	Evet	18	2,8333	1,24853		
	Hayır	150	3,8133	1,13153		
	Total	199	3,6734	1,15419		

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ SS:standart sapma

Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki olması halinde aileyle tanıştırma konusunda zorluk yaşama sorusuna verilen yanıtlara göre, anlamlı farklılık bulunan ($p < 0,05$) sıfat çiftlerinin, Çekingen/İçe kapanık-Sosyal, Korkak-Korkusuz ve Korkmuş-Güvenli olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak soruya evet yanıtını verenlerin ortalaması olumlu sıfat çiftine yaklaştırmak, hayır yanıtını verenlerin ortalaması olumsuz sıfat çiftine kişiyi yakınlıktır (Tablo 20).

- Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki olması halinde aileyle tanıştırma konusunda zorluk yaşama sorusuna evet yanıtını verenlerin ortalaması (2,88; Çekingen sıfatına yakın), hayır yanıtını verenlerin

ortalamasından ise (3,52; sosyal sıfatına yakın) daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

- Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki olması halinde aileyle tanıştırma konusunda zorluk yaşama sorusuna evet yanıtını verenlerin ortalaması (3,27; Korkak sıfatına yakın), hayır yanıtını verenlerin ortalamasından ise (3,90; korkusuz sıfatına yakın) daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.
- Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki olması halinde aileyle tanıştırma konusunda zorluk yaşama sorusuna evet yanıtını verenlerin ortalaması (2,83; Korkmuş sıfatına yakın), hayır yanıtını verenlerin ortalamasından ise (3,81; Güvenli sıfatına yakın) daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Kekemelik anketindeki sorularda kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkide olma ve ilişki olması durumunda partnerleri aile ve arkadaşlarla tanıştırmada yaşanabilecek olası zorluklar değerlendirilmiştir. Bulgulara bakıldığında romantik ilişki kurma durumuna daha olumlu bakan katılımcıların kekemeliği olan bireylerin karakter özelliklerini de daha olumlu görmeye yatkın olduğu çıkarımı yapılabilmektedir.

4.5.4. Kekemelik-romantik ilişkiye bakış anketindeki kapalı ve açık uçlu sorulara verilen yanıtlar

5 kapalı uçlu soruyu kapsayan kekemelik anketinde yanıtlar, “Evet”, “Hayır” ve “Bilmiyorum” şıkları ile ifade edilmektedir. Bu anket kapsamındaki sorular ile kekemeliği olan bir birey ile romantik ilişki kurmaya bakış açıları ölçülmeye çalışılmaktadır. Tablo 21’de anket sorularına verilen yanıtlara ait frekans ve yüzde dağılımları verilmektedir.

Tablo 21:Kekemelik-romantik ilişkiye bakış anketi yanıtlarının frekans ve yüzde dağılımı

Maddeler ↓	Evet		Hayır		Bilmiyorum	
	n	%	n	%	n	%
Daha önce kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişkiniz oldu mu?	2	1,0%	197	99,0%	0	0
Kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurar mısınız?	68	34,2%	14	7,0%	117	58,8%
Kekemelik ciddi bir romantik bir birliktelik kurmanızda engel oluşturabilir mi?	20	10,1%	98	49,2%	81	40,7%
Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiniz olsaydı arkadaşlarınızla tanıştırma konusunda bir zorluk oluşturur muydu?	14	7,0%	147	73,9%	38	19,1%
Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiniz olsaydı ailenizle tanıştırma konusunda bir zorluk oluşturur muydu?	18	9,0%	150	75,4%	31	15,6%

Katılımcıların %99'u daha önce kekemeliği olan bir bireyle ilişkisi olmadığını belirtmektedir. Katılımcıların %58,8'i kekemeliği olan bir bireyle romantik ilişki kurup kurmayacağını bilmediğini belirtmektedir. Ciddi bir romantik ilişki kurma durumu sorulduğunda katılımcıların %49'si kekemeliğin engel oluşturmayacağını belirtmektedir. Katılımcıların çoğunluğu kekemeliği olan partnerlerini, arkadaşları (%73,9) ve aileleriyle (%75,4) tanıştırma konusunda zorluk yaşamayacağını belirtmektedir (Tablo 21).

Araştırmacılar tarafından hazırlanan ankette “Evet”, “Hayır”, “Bilmiyorum” sorularının yanında yanıtlarını açıklamalarını isteyen ve kekemelik hakkında bilgilerini ölçen sorular yer almaktadır. Açık uçlu sorulara verilen benzer yanıtlar başlıklandırılmış olup aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır (Tablo 22).

Tablo 22:Katılımcıların kekemelik hakkındaki bilgi düzeyleri

Anket maddesi → “Kekemelik nedir, kekemelik hakkında neler biliyorsunuz?”	f
Akıcı konuşamama	45
Konuşma zorluğu	32
Konuşma bozukluğu	41
Bir hastalık	3
Travmalardan kaynaklanır	8
Nefesi doğru kullanamamaktan kaynaklanır	3
Harfleri karıştırma	2
Kelime/Ses/Hece tekrarı	51
Heyecandan olur	5
Bilmiyorum	34

Tablo 21’de katılımcıların kekemelik hakkındaki bilgi düzeyleri sunulmaktadır. Katılımcılara, kekemelik hakkında bilgi düzeylerini ölçmek için “Kekemelik nedir, kekemelik hakkında neler biliyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Katılımcılar çoğunlukla kelime/ses/hece tekrarı (f=51), akıcı konuşamama (f=45), konuşma bozukluğu (f=41),

konuşma zorluğu (f=32) şeklinde tanımlamaktadır. Kekemeliğin ne olduğuna dair bilgisi olmadığını belirten 34 yanıt bulunmaktadır. Kekemeliğin, travmalardan (f=8), hastalıktan (f=3), heyecandan (f=5), nefesi doğru kullanamamaktan (f=3) ve harfleri karıştırmaktan (f=2) kaynakladığını belirtenler bulunmaktadır.

Katılımcılara, kekemeliğin neden olabileceği sorulduğunda çoğunlukla travmatik olaylar (f=75), korku/heyecan (f=64) ve genetik (f=50) nedenli olduğunu belirtmektedir. Kekemeliğin neden olduğunu bilmediğini belirten 20 yanıt bulunmaktadır. Kekemeliğin hastalık (f=34), alışkanlık (f=4), Allah'ın takdiri (f=1) nedeniyle olduğunu belirtenler bulunmaktadır.

Tablo 23: Katılımcıların kekemeliği olan bir bireyle karşılaştığındaki tutum ve davranışları

Anket maddesi → “Kekeleyen bir kişiyle karşılaştığınızda ne düşünüyorsunuz?”	f
Herkes hakkında ne düşünüyorsam onu düşünüyorum, farklı bir şey düşünmüyorum	89
Söylediklerini dikkatle dinliyorum	7
Kekeleyen kişiyi rahatlatmaya çalışıyorum	27
Tedavi olursa düzelebileceğini düşünüyorum	5
Kekeleyen kişiye acıyorum	4
Kekeleyen kişiye üzülüyorum	22
İyileşmelerini diliyorum	12
Kekemeliği sempatik buluyorum	2
Neden kekeleydiğini düşünüyorum	11
Eskiden dalga geçerdim	1
Dinlerken sabırsızlanıyorum	15
Kendini nasıl hissediyor diye düşünüyorum	10

Tablo 23’te katılımcıların kekemeliği olan bir bireyle karşılaştığındaki tutum ve davranışlarına yer verilmektedir. Katılımcılara, kekemeliği olan bireylere bakış açısını ölçmek için “Kekeleyen bir kişiyle karşılaştığınızda ne düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Katılımcılar arasında en çok verilen yanıt “Herkes hakkında ne düşünüyorsam onu düşünüyorum, farklı bir şey düşünmüyorum.” (f=89) şeklindedir. Takip eden yanıtlar “Kekeleyen kişiyi rahatlatmaya çalışıyorum.” (f=27), “Kekeleyen kişiye üzülüyorum.” (f=22), “Dinlerken sabırsızlanıyorum.” (f=15), “İyileşmelerini diliyorum.” (f=12), “Neden kekeleydiğini düşünüyorum.” (f=11), “Kendini nasıl hissediyor diye düşünüyorum.” (f=10) , “Söylediklerini dikkatle dinliyorum.” (f=7),

“Tedavi olursa düzelebileceğini düşünüyorum.” (f=5), “Kekeleyen kişiye acıyorum.” (f=4) şeklinde olmaktadır. Kekemeliği sempatik bulduğunu söyleyen 2 yanıt bulunmaktadır. Kekemeliği olan bireylerle eskiden dalga geçtiğini söyleyen 1 yanıt bulunmaktadır.

Katılımcılara kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki kurup kurmak istemeyecekleri sorulmuş ve yanıtlarını detaylandırmaları istenmiştir. Verilen yanıtlar olumlu, olumsuz, kararsız yanıtlara göre kategorilere ayrılmıştır.

Tablo 24: Katılımcıların kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki kurma durumunu etkileyen faktörler

	f
Romantik ilişki kurmak isteme durumunu etkileyen faktörler	
İlişkide partnerin nasıl konuştuğu dışında önemli olan kriterler vardır.	45
Kişilik/Karakter	6
Sevgi/Aşk	17
Tedavi olabilir	2
Dış görünüş	12
Kekemeliği çekici buluyorum.	1
Kültürlü biri olması	8
Romantik ilişki kurmamak istememe durumunu etkileyen faktörler	
Kekemelik iletişim kurmakta zorluk oluşturur.	5
Dinlerken sabırsızlanırım.	4
Kekemeliği olan kişilerin çekingen, gergin olabileceğini düşünüyorum.	4
Kekemeliği olan biriyle uyumlu olamayacağımı düşünüyorum.	7
Kekeleyen bireylere acırım.	1
Romantik ilişki kurmada kararsız olma durumunu etkileyen faktörler	
Kekemelik şiddeti etken olur.	26
Kişiliği, karakteri bana uygunsa kekemelik önemli olmayabilir.	24
Birbirimizi sevmemiz önemli	26
İletişim kurmakta zorlanabileceğimizi düşünüyorum.	21
Dış görünüşünü beğenirsem şans verebilirim.	15
Dinlerken sabırsızlanabilirim.	2
Kekemeliğiyle ilgili yaşadığı kötü tecrübeler onun davranışlarını da olumsuz etkilemiş olabilir	2

Tablo 24’te katılımcıların kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki kurma durumunu etkileyen faktörlere yer verilmektedir. Katılımcılara, kekemeliği olan bireylerle romantik bir ilişkiye bakış açısını ölçmek için “*Kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurar mısınız?*” sorusu sorulmuştur. “Evet”, “Hayır” ve “Bilmiyorum” seçenekleri sunulmuştur. “*Kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurar mısınız?*” sorusuna “Evet” yanıtı veren 68 katılımcı bulunmaktadır. “*Romantik ilişki kurmak isteme durumunu etkileyen faktörler*” temasında ilişkide partnerin nasıl konuştuğu dışında önemli olan kriterler vardır (f=45), sevgi/aşk (f=17), dış görünüş (f=12) kodları öne çıkmaktadır. Diğer kodlar ise kültürlü biri olması, kişilik/karakter, tedavi olabilir, kekemeliği çekici buluyorum şeklindedir.

“Hayır” yanıtı veren 14 katılımcı bulunmaktadır. “*Romantik ilişki kurmamak istememe durumunu etkileyen faktörler*” temasında kekemeliği olan biriyle uyumlu olamayacağımı düşünüyorum (f=7), kekemelik iletişim kurmakta zorluk oluşturur (f=5), dinlerken sabırsızlanırım (f=4), kekemeliği olan kişilerin çekingen, gergin olabileceğini düşünüyorum (f=4) kodları öne çıkmaktadır.

“Bilmiyorum” yanıtı veren 117 katılımcı bulunmaktadır. “*Romantik ilişki kurmada kararsız olma durumunu etkileyen faktörler*” temasında birbirimizi sevmemiz önemli (f=26), kekemelik şiddeti etken olur (f=26), kişiliği, karakteri bana uygunsa kekemelik önemli olmayabilir (f=24), iletişim kurmakta zorlanabileceğimizi düşünüyorum.” (f=21), dış görünüşünü beğenirsem şans verebilirim.” (n=15) kodları öne çıkmaktadır. Diğer kodlar ise dinlerken sabırsızlanabilirim (n=2), kekemeliğiyle ilgili yaşadığı kötü tecrübeler onun davranışlarını da olumsuz etkilemiş olabilir (n=2) şeklindedir.

Katılımcılara kekemeliği olan bir bireyle ciddi bir romantik ilişki kurup kurmak istemeyecekleri sorulmuş ve yanıtlarını detaylandırmaları istenmiştir. Verilen yanıtlar olumlu, olumsuz, kararsız yanıtlara göre kategorilere ayrılmıştır.

Tablo 25: Katılımcıların kekemeliği olan bir bireyle ciddi bir ilişki kurma durumunu etkileyen faktörler

	f
Ciddi bir ilişki kuramayacağını düşünen katılımcıları etkileyen faktörler	
Kekemeliğiyle ilgili yaşadığı kötü tecrübeler onu kişilik olarak da etkilemiş olabilir.	2
Kekemelik iletişim kurmayı zorlaştırabilir.	10
Kekemeliğiyle ilgili yaşadığı kötü tecrübeler onun davranışlarını da olumsuz etkilemiş olabilir.	6
Ciddi bir ilişki kurabileceğini düşünen katılımcıları etkileyen faktörler	
İlişkide partnerin nasıl konuştuğu dışında önemli olan kriterler vardır.	49
Sevgi/Aşk	18
Birbirimizle anlaşmamız önemlidir.	12
Kişilik/Karakter	10
Kekemeliğin tedavisi vardır.	5
Ciddi bir ilişki kurma konusunda kararsız olan katılımcıları etkileyen faktörler	
Kişiliği, karakteri bana uygunsa kekemelik önemli olmayabilir.	33
Kekemelik şiddeti etken olur.	12
Birbirimizi seversek olumlu olabilir.	11
Kekemelik iletişim kurmakta zorluk oluşturur.	4
Kekemeliğiyle ilgili yaşadığı kötü tecrübeler onun davranışlarını da olumsuz etkilemiş olabilir.	2
Dış görünüşünü beğenirsem şans verebilirim.	4

Tablo 25’te katılımcıların kekemeliği olan bir bireyle ciddi bir ilişki kurma durumunu etkileyen faktörlere yer verilmektedir. Katılımcılara, kekemeliği olan bireylerle romantik bir ilişkiye bakış açısını ölçmek için “*Kekemelik ciddi bir romantik bir birliktelik kurmanızda engel oluşturabilir mi?*” sorusu sorulmuştur. “Evet”, “Hayır” ve “Bilmiyorum” seçenekleri sunulmuştur. “*Ciddi bir ilişki kuramayacağını düşünen katılımcıları etkileyen faktörler*” teması kekemelik iletişim kurmayı zorlaştırabilir(f=10), kekemeliği olan biriyle uyumlu olamayacağını düşünüyorum (f=6), kekemeliğiyle ilgili yaşadığı kötü tecrübeler onun davranışlarını da olumsuz etkilemiş olabilir.” (f=6) kodlarıyla açıklanmaktadır.

“Hayır” yanıtı veren 98 katılımcı bulunmaktadır. “*Ciddi bir ilişki kurabileceğini düşünen katılımcıları etkileyen faktörler*” teması ilişkide partnerlerin nasıl konuştuğu dışında önemli olan kriterler vardır (f=49), sevgi/aşk (f=18), birbirimizle anlaşmamız önemlidir (f=12), kişilik/karakter (f=10) kekemeliğin tedavisi vardır.” (f=5) kodlarıyla açıklanmaktadır.

“*Bilmiyorum*” yanıtı veren 81 katılımcı bulunmaktadır. “*Ciddi bir ilişki kurma konusunda kararsız olan katılımcıları etkileyen faktörler*” teması kişiliği, karakteri bana uygunsa kekemelik önemli olmayabilir (f=33), kekemelik şiddeti etken olur (f=12), birbirimizi seversek olumlu olabilir (f=11), kekemelik iletişim kurmakta zorluk oluşturabilir(f=4), dış görünüşünü beğenirsem şans verebilirim (f=4), kekemeliğiyle ilgili yaşadığı kötü tecrübeler onun davranışlarını da olumsuz etkilemiş olabilir(f=2) kodlarıyla açıklanmaktadır.

Tablo 26:Katılımcıların kekemeliği olan partnerlerini arkadaşlar/aile ile tanıştırma durumunu etkileyecek faktörler

		n
Arkadaşlar	Evet	14
	Hayır	130
	Bilmiyorum	56
Aile	Evet	17
	Hayır	144
	Bilmiyorum	39

Tablo 26’da katılımcıların kekemeliği olan partnerlerini arkadaşlar/aile ile tanıştırma durumunu etkileyecek faktörlere yer verilmektedir. Katılımcılara, kekemeliği olan bir bireyle ilişkisi olması durumunda partnerlerini aile ve arkadaşlarla tanıştırma konusunda zorluk yaşanıp yaşanmayacağı sorulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu zorluk oluşmayacağını belirtmektedir. Zorluk yaşayacağını düşünenler ailesinin/arkadaşlarının nasıl davranacağını bilemediğini, ailesinin farklılıklara karşı olduğunu, arkadaşlarının acımasız olabildiğini belirtmektedir. Zorluk yaşamayacağını düşünenler ailesinin/arkadaşlarının kendi kararlarına saygılı olduklarını belirtmektedir. “Bilmiyorum” yanıtını verenler ise ailesinin/arkadaşlarının nasıl davranacaklarını bilemediklerini, partnerlerinin kendilerini rahat hissetmeyebileceklerini, iletişimde

kopukluklar olabileceğini ve arkadaşlarının kötü şakalar yapabileceğini düşündüklerini belirtmektedir.

Tablo 27: Cinsiyete göre katılımcıların romantik bir ilişkide olma durumuna bakışının karşılaştırılması

			Cinsiyet		n	p
			Erkek	Kadın		
Kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurar mısınız?	Emin değilim	n	55	62	117	,334
		%	%59,1	%58,5	%58,8	
	Evet	n	29	39	68	
		%	%31,2	%36,8	%34,2	
	Hayır	n	9	5	14	
		%	%9,7	%4,7	%7,0	
Kekemelik ciddi bir romantik bir birliktelik kurmanızda engel oluşturabilir mi?	Emin değilim	n	42	39	81	,390
		%	%45,2	%36,8	%40,7	
	Evet	n	10	10	20	
		%	%10,8	%9,4	%10,1	
	Hayır	n	41	57	98	
		%	%44,1	%53,8	%49,2	

Ki-kare testi, $p < 0,05$

Tablo 27’de katılımcıların cinsiyetlerine göre kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiye bakışının karşılaştırılmasına yer verilmektedir. Ankette bulunan romantik bir ilişkide olmak isteme durumunu ölçen sorulara verilen yanıtlara bakıldığında kadın ve erkek katılımcıların yanıtları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Kekemeliği olan bir bireyle romantik ilişki kurup kurmayacakları sorulduğunda kadın ve erkek katılımcılar çoğunlukla “*Bilmiyorum*” yanıtı verirken kekemeliğin ciddi bir birlikte engel oluşturup oluşturmayacağı sorulduğunda katılımcılar çoğunlukla engel olmayacağını belirtmektedir.

5. TARTIŞMA

Çalışmanın amacı, kekemelik ve kekemeliği olan bireylere karşı tutumları, stereotipik tanımlamalar olup olmadığını, yetişkin bireylerin kekemeliği olan bireylerle romantik ilişki kurmaya yönelik bakış açılarını belirlemektir. Katılımcıların kekemelik hakkındaki bilgi düzeyleri ve kekemeliği olan bireylerin kişilik özelliklerine dair inançları da ölçekler aracılığıyla değerlendirilmiştir. Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular literatürde bulunan diğer araştırmalar ışığında tartışılacak ve bulgular yorumlanacaktır.

Mevcut çalışma, Mayo ve arkadaşları (2010) ve Van Borsel ve arkadaşlarının (2011) yaptığı benzer çalışmalardan etkilenilerek oluşturulmuştur. Benzer çalışmalarda da üniversite öğrencisi ve genç yetişkin yaş grupları araştırmaya dâhil edilmiş, daha önce dil ve konuşma terapisi alanlar ve dil ve konuşma terapisi bölümü öğrencisi ya da dil ve konuşma terapisti olanların kekemelik hakkındaki bilgileri ve farkındalıklarının çalışmayı etkileyebileceği göz önünde bulundurularak dışlanmıştır.

POSHA-S anketinde kekemelik ile ilgili izlenimlerin sorulduğu soruda katılımcılar kekemeliği olan bireylerin kekemeliklerini gizlemeye çalışmaması gerektiğini, önemli noktaları doğru anlayıp, karar verebilecekleri meslekler seçmeleri gerektiğini, sinirli ya da kolay heyecanlanabilir olduklarından ve kekeledikleri için kendilerini suçlayıp suçlamadıklarından emin olmadıklarını, arkadaş edinebileceklerini, normal bir hayat yaşayabileceklerini, istedikleri her işi ya da mesleği yapabileceklerini belirtmişlerdir. İlban (2020)'ın ilkokul öğretmenleriyle yaptığı çalışmada da benzer sonuçlar bulunmuştur. Abdalla ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında katılımcıların kekemeliği olan bireylerle ilgili sinirli ya da kolay heyecanlanabilir oldukları, normal bir hayat yaşayabilecekleri, arkadaş edinebilecekleri yanıtları benzerlik göstermektedir. Literatürdeki ve mevcut çalışmadaki benzer bulgulara bakıldığında toplumun kekemelik hakkında olumlu ve olumsuz izlenimlerinin olduğu görülmektedir. Sinirli ve kolay heyecanlanma seçeneklerine yakın olmaları kekemeliğin konuşma akıcılığını etkileyen bir durum olması ve bu sebeple anlatılanların daha uzun sürebilmesi, insanların sözlerini tamamlaması gibi sebepler nedeniyle kekemeliği olan bireylerin sinirli ya da kolay heyecanlanabilecek karakterde olduklarını düşündürmüş olabilir. Günümüzde neredeyse her iş kolunda iletişim ve konuşma önemlidir. Katılımcıların meslek seçimi konusunda

hem olumsuz hem olumlu seçeneğe yakın olduğu görülmektedir. Meslek seçiminde dikkatli olması gerektiğini düşünen katılımcıların kekemeliği olan bireylerin iş hayatında konuşma ve iletişimde zorluklar yaşayabileceğini düşünmeleri sebebiyle olabilir.

Kekemeliği olan bireylere dair tepkinin sorulduğu soruda katılımcılar en yüksek oranda “*kişi normal konuşuyormuş gibi davranmaya çalışırdım*” yanıtı vermiştir. Kişinin sözlerini tamamlamayacaklarını ve rahat ya da normal hissedeceklerini belirtmişlerdir. Çağlayan ve arkadaşlarının (2022) işverenlerle yaptığı çalışmada işverenler kişi normal konuşuyormuş gibi davranmaya çalışacaklarını, kişinin sözlerini tamamlamayacaklarını, rahat ya da normal hissedeceklerini belirtmiştir. Bu bulgular mevcut çalışmayla benzerlik göstermiştir. Mevcut çalışmadan farklı olarak işverenler kişiye “*yavaşla*” ya da “*rahat ol*” diyebileceklerini belirtmiştir. Mevcut çalışmada bu soruya katılımcıların yarısından fazlası “*hayır*” yanıtını vermiştir. İlban (2020)’ın çalışmasında katılımcılar kişi normal konuşuyormuş gibi davranmaya çalışacağını, kişinin sözlerini tamamlamayacaklarını, kendilerini rahat ya da normal hissedeceklerini belirtmiştir. İlban (2020)’ın çalışmasındaki bulgular mevcut çalışmayla benzerlik göstermektedir. Saman (2020)’ın farklı mesleki tecrübeye sahip öğretmenlerle yaptığı çalışmada öğretmenler kişi normal konuşuyormuş gibi davranmaya çalışacaklarını, kişinin sözlerini tamamlamayacaklarını ve rahat ya da normal hissedeceklerini belirtmiştir. Bulgular mevcut çalışmayla benzerlik göstermektedir. Mevcut çalışmadan farklı olarak öğretmenler çoğunlukla kekeleyen kişiye “*yavaşla*” ya da “*rahat ol*” diyebileceklerini belirtmiştir. Göksu (2021)’in çalışmasında mevcut çalışmaya benzer olarak ebeveynler kişi normal konuşuyormuş gibi davranmaya çalışacaklarını belirtmiştir. Ancak ebeveynler çoğunlukla kişiye “*yavaş ol*” ya da “*rahatla*” diyebileceklerini de belirtmiştir. Abdalla ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında katılımcıların “*rahat ya da normal hissedirdim*” yanıtı da mevcut çalışmayla benzerlik göstermektedir. Mevcut çalışmadan farklı olarak Abdalla ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında “*kekeleyen kişiye acırdım*” yanıtı da öne çıkmaktadır. Literatürdeki çalışmaların örneklem grupları mevcut çalışmadan farklılık göstermektedir. Öğretmenler ve ebeveynlerle yapılan çalışmalarda “*yavaşla ya da rahat ol*” derdim yanıtlarının öne çıkmasının nedeni iki grubun da daha çok çocuklarla ilgili olması ve çocuklara bir şey öğretene ve çocukları yönlendiren yanıtlar olması olabilir. Abdalla ve arkadaşlarının (2012) çalışması mevcut çalışmadan farklı bir kültür, inanç ortamındaki katılımcılarla yapılmıştır. Bu nedenle katılımcı yanıtlarında farklılıklar gözlenmiş olabilir.

Kekemeliğin nedenlerinin sorulduğu soruya bakıldığında yanıtlar yüksek oranda kişinin korktuğu bir olay, Allah'ın takdiri, genetik miras ve öğrenme ya da alışkanlık şeklinde olmuştur. İlban (2020)'in çalışmasında da benzer şekilde en yüksek oranda kişinin korktuğu bir olay daha sonra ise Allah'ın takdiri ve genetik faktörlerin kekemeliğe neden olduğu belirtilmiştir. Uysal'ın çalışmasında da kişinin korktuğu bir olay, Allah'ın takdiri ve öğrenme ya da alışkanlık yanıtları benzer olarak bulunmuştur. Özdemir (2010)'in çalışmasında Allah'ın takdiri, kişinin korktuğu bir olay ve genetik miras yanıtları benzer olarak bulunmuştur. Abdalla ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında genetik miras ve kişinin korktuğu bir olay yanıtları benzerlik göstermektedir. Literatürdeki benzer çalışmalar ve mevcut çalışmaya bakıldığında katılımcıların doğru tutumları olmasına karşın çoğunlukla kekemeliğin nedenlerine dair yanlış tutumları olduğu görülmektedir. Bu sonuçlarda kültür, inançlar, katılımcıların demografik özelliklerinin etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir.

POSHA-S anketindeki sorulara verilen olumlu ve olumsuz yanıtlar karşılaştırıldığında kekemeliğe dair tutumların genel olarak olumsuz olmadığı görülmüştür. Literatüre bakıldığında farklı gruplarla yapılan çalışmalarda bu bulgulara benzer sonuçlar bulunan çalışmalar mevcuttur (Saman, 2020; İlban, 2020). Göksu (2021)'nin ebeveynlerle yaptığı çalışmada kekeme çocuğu olan katılımcıların yanıtları da çalışmamıza benzer şekilde daha olumlu olmuştur. Özdemir (2010) ve Çağlayan ve arkadaşlarının (2022) çalışmalarında mevcut çalışmadan farklı olarak katılımcıların kekemeliğe dair tutumları olumsuz olmuştur. Özdemir'in (2010) çalışmasında yaş grubu daha yüksek ve katılımcı sayısı daha fazladır. Bu farklılıklar mevcut çalışmadan daha farklı bulgular bulunmasına neden olmuş olabilir. Çağlayan ve arkadaşlarının (2022) çalışması ise işverenlerle yapılmıştır. İşverenlerin kekemeliğe dair görüşleri kekemeliği olan bireyi işe alma, kekemeliği olan bireyle çalışma faktörleri düşünülerek belirleyici olmuş olabilir. Bu nedenle mevcut çalışmaya göre olumsuz yanıtların daha fazla olması mümkün olmuş olabilmektedir.

Kekemeliği olan bireylerin karakter özelliklerinin değerlendirilmesini isteyen Semantik Farklılıklar Ölçeği'nde utangaç/çekingen/sıkılgan, sessiz, suskun, pasif, kuşkucu ve kendini aşağılayıcı sıfatları öne çıkmaktadır. Benzer anlamlara gelebilecek sıfatların öne çıktığı görülmüştür. Katılımcıların kekemeliği olan bireylerin karakter özellikleriyle ilgili olumsuz düşünceleri olabilmektedir. Irani ve arkadaşlarının (2012)

Amerikalı ve Arap öğretmenlerin kekemeliğe bakış açılarını ölçmek için yaptığı çalışma bulgularında da asosyal, zayıf karakterli, istihdam edilmesi zor, utangaç ve korkak sıfatları öne çıkmıştır. Mevcut çalışmaya bakıldığında utangaç ve asosyal sıfatları benzerlik göstermektedir. Semantik Farklılıklar Ölçeği'nin alındığı çalışma olan Woods ve arkadaşlarının (1976) çalışmasında katılımcıların “*utangaç*” yanıtı mevcut çalışmayla benzerlik göstermektedir. Yairi ve arkadaşları (1970) “*kekemelik*” teriminin çağrışımlarını araştırmak için dil ve konuşma terapistleriyle yaptığı çalışmada dil ve konuşma terapistlerinin belirttiği öne çıkan karakter özellikleri gergin, utangaç, içine kapanık, gergin ve endişeli olarak tanımlanmıştır. Utangaç, içine kapanık karakter özellikleri mevcut çalışmayla benzerlik göstermektedir. Horsley ve arkadaşlarının (1987) çalışmasında katılımcılar katılımcıların utangaç, sessiz, pasif, kendini aşağılayıcı yanıtları mevcut çalışmayla benzerlik göstermektedir. Kalinowski ve arkadaşlarının (1993) çalışmasında dil ve konuşma terapistlerinin “*suskun*” tanımını mevcut çalışmayla benzerlik göstermektedir. MacKinnon ve arkadaşlarının (2007) çalışmasında kekemeliği olmayan bireylere karşı gergin, kaygılı, keyifsiz, korkak, içe dönük tanımları öne çıkmaktadır. Mevcut çalışmada olduğu gibi kekemeliği olan bireylere karşı olumsuz stereotipik özellikler olabildiği görülmektedir. Kekemeliği olan bireylerin çocukluğundan beri olumsuz tepkilere maruz kalmış olabilme ihtimali, kekemeliğin konuşma akıcılığını bozması ve bu nedenle kekemeliği olan bireylerin kendilerini anlatma konusunda yaşayabilecekleri olası zorlukları düşünen toplum kekemeliği olan bireylerin daha gergin, kaygılı, içe dönük vb. niteliklere sahip olacağını düşünmeye daha yatkın olabilir.

Kekemelik-Romantik İlişkiye Bakış Anketi daha önce kekemeliği olan bir bireyle ilişki kurulup kurulmadığı sorusuna yalnızca 1 katılımcı “*evet*” yanıtı vermiştir. Benzer bir şekilde Mayo ve arkadaşlarının (2010) çalışmasında da katılımcıların çok az bir kısmı daha önce kekemeliği olan bir bireyle romantik ilişkisi olduğunu belirtmiştir. Johnson'ın (2021) çalışmasında katılımcıların %16,67'si daha önce kekemeliği olan bir bireyle romantik ilişkisi olduğunu belirtmiştir. Katılımcılara kekemeliği olan bir bireyle ilişki kurup kurmayacağı sorulduğunda katılımcıların ilişki kurma ve ciddi bir ilişkiye başlama konusunda çoğunlukla emin olmadıkları görülmektedir. Mayo ve arkadaşlarının (2010) çalışmasında da katılımcılar çoğunlukla “*bilmiyorum*” yanıtı vermiştir. Bulgular mevcut çalışmayla benzerlik göstermektedir. Van Borsel ve arkadaşlarının (2011) çalışmasında katılımcıların %40'ından fazlası kekemeliğin engelleyici olabileceğini belirtmiştir. Johnson'ın (2021) çalışmasında %91,67'si kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişki

kurabileceğini belirtmektedir. Çalışmanın bulguları mevcut çalışmadan farklılık göstermektedir. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında çoğunlukla benzer bulgulara ulaşılmıştır. Benzer bulgular toplumların kekemeliğe dair benzer tutum ve davranışta olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir. Johnson'ın (2020) çalışmasında katılımcılara kekemeliği olan bireyle romantik ilişki kurulup kurulmayacağı sorulmuş ancak mevcut çalışmada ve literatürde benzer bulgulara ulaşılan çalışmalarda katılımcılara romantik bir ilişkinin zorluk oluşturup oluşturmayacağı ve olası zorlukların neler olduğu üzerinde durulmuştur. Bu nedenle Johnson'ın (2020) çalışmasının bulguları farklılık oluşturmuş olabilir.

Katılımcıların kekemeliği olan bir bireyle romantik kurmaya bakışını ölçen kekemelik anketi ve POSHA-S bulguları karşılaştırıldığında kekemeliği olan bir bireyle ilişki kurmaya olumlu yanıt verenlerin POSHA-S anketine de daha olumlu yanıtlar verdiği görülmüştür. Bulgular kekemeliğe karşı olumlu tutum arttıkça romantik ilişkiye olan olumlu tutum da artacağı şeklinde yorumlanabilir.

Semantik Farklılıklar Ölçeği ve POSHA-S bulguları karşılaştırıldığında *“işbirliğine yatkın-geçimsiz”*, *“arkadaş canlısı-geçimsiz/asabi”*, *“keyifli-keyifsiz”*, *“korkak-korkusuz”* maddelerinde olumsuz karakter özelliğini işaretleyen katılımcıların POSHA-S anketinde de daha olumsuz puanlara sahip olduğu görülmektedir. Kekemeliğe karşı olumsuz tutumu olan katılımcıların kekemeliği olan bireylerin karakter özelliklerini daha olumsuz görmeye yatkın olduğu yorumlanabilir.

Kekemelik-Romantik İlişkiye Bakış Anketi ve Semantik Farklılıklar Ölçeği bulguları karşılaştırıldığında romantik bir ilişkiye ve romantik bir ilişkide olsa aile ve arkadaşlarıyla tanıştırmada sorun yaşayıp yaşamayacağı sorularına daha olumlu yanıt verenlerin Semantik Farklılıklar Ölçeği'nde de olumlu karakter özelliklerini seçmeye daha yatkın oldukları görülmektedir. Kekemeliğe karşı olumlu tutumu olanların kekemeliği olan bireylerin karakter özelliklerini daha olumlu görmeye yatkın oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Kekemelik-Romantik İlişkiye Bakış Anketi ve POSHA-S anketinde ortak olarak yer alan kekemelik nedenleri ve tepkiler sorularının yanıtları benzerlik göstermiştir.

Kekemelik-Romantik İlişkiye Bakış Anketi katılımcıların kekemeliği olan bir bireyle romantik ilişkide olma ya da olmama nedenleri sorulmuştur. Verilen yanıtlarda sevgi, karşılıklı anlaşma, kişilik/karakter, kekemeliğin şiddeti, dış görünüş etkenlerinin bakışı değiştirebileceği yanıtları öne çıkmaktadır. Kekemeliği olan bir bireyle romantik ilişki kuramayacağını ya da emin olmadığını belirtenlerin iletişim zorlukları, dinlerken sabırsızlık, kekemelik nedeniyle yaşanan zorlukların kişinin kişiliğini de etkileyebileceği şeklinde olmaktadır. Mevcut araştırma bulguları Mayo ve arkadaşlarının (2010) çalışmasındaki bulgularla benzerlik göstermektedir. Van Borsel ve arkadaşlarının (2011) çalışmasında katılımcıların kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkide olmama nedenleri iletişim sorunları, kekemelikten rahatsız olmaları, sabırsız olmaları ve kekemeliği çekici bulmamaları şeklinde belirtilmektedir. Çalışmanın bulgularında mevcut çalışma bulgularıyla benzer yanıtlar bulunmaktadır. Ayrıca Van Borsel ve arkadaşlarının (2011) çalışmasında kekemelik şiddetinin de etkili olabileceği belirtilmektedir. Bu bulgu da mevcut çalışmayla benzerlik göstermektedir.

Kekemeliği olan bir bireyle romantik ilişkide olma durumunda cinsiyetler arasında farklılık bulunmadığı görülmektedir. Van Borsel ve arkadaşlarının (2011) çalışmasında cinsiyetler arası farklılığa bakıldığında erkek katılımcıların kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiye daha olumsuz baktığı belirtilmektedir. Araştırmacılar, katılımcılara karşı cinsten kekemeliği olan bir bireyin ses kaydını dinletmiş ve sonrasında anketi doldurmalarını istemiştir. Erkek katılımcıların dinlediği ses kaydındaki bireyin kekemelik şiddeti kadın katılımcıların dinlediği ses kaydındakinden daha yüksektir. Araştırmacılar bu nedenle farklılık olabileceğini belirtmektedir.

Literatürdeki benzer çalışmalar incelendiğinde sonuçların olumsuz ya da kararsıza daha yakın olacağı düşünülmekteydi. Beklenen bir şekilde sonuçlar olumsuz olmasa da kararsıza daha yakındı. Katılımcıların 18-25 yaş arası genç yetişkinler olması nedeniyle Türkiye ve dünyada daha önemli olmaya başlayan kişileri kendi engelleri, fiziksel özellikleri, çalışmamızdaki gibi konuşma bozuklukları vb. farklılıklarıyla kabul etmeyi, beden olumlamayı amaçlayan oluşumlara daha yakın olmaları buna sebep olmuş olabilir. Diğer yandan ise katılımcılara her ne kadar soruların doğru ya da yanlış yanıtları olmadığı söylenmiş ve kendi düşüncelerine göre yanıt vermeleri istenmiş olsa da “olumsuz” düşüncelerini ifade etmede çekimser davranmış da olabilirler. Katılımcıların kekemeliği olan bireylerle ilgili tutumlarını ve romantik bir ilişkide olma durumlarını tanıdıkları

kekemeliği olan bireylere göre olumlu ya da olumsuz değerlendirmiş olabilecekleri düşünülmektedir. Katılımcıların kekemeliği olan birey tanıma durumları tanıdık ya da hiç kimse şeklindedir. Bu nedenle kekemelik ile ilgili izlenim ve bilgileri televizyon, sosyal medya vb. ortamlardan olabilir. Bu nedenle romantik bir ilişkide olma durumunu da bu görüntüye, imgeye göre değerlendirmiş olabilirler. Sonuçlara bakıldığında yanıtlarını etkileyen faktörler olduğu da görülmektedir. Benzer çalışmaların aksine mevcut çalışmada kekemelik şiddetinin etkisinden bahseden daha az katılımcı bulunmaktadır. Katılımcılar çoğunlukla romantik bir ilişkide bulunması istenebilecek faktörlerden bahsetmektedir (sevgi, kişilik/karakter uyumu, karşılıklı anlaşma, dış görünüş vb.). Bu faktörler yalnızca kekemeliği olan bir partnerde değil akıcı konuşan bir partnerde de önemli olabilecek faktörlerdir. Buna bakıldığında katılımcıların kekemeliği olan bir partnere karşı olumlu tutumları olduğu söylenebilir. Kekemeliği olan bireylerin geçmişte yaşamış olabileceği zorbalıklar/zorlukların kişiliğinde etkileri olabileceğini söyleyen katılımcılar da mevcuttur. Bu yanıt katılımcıların kekemeliği olan bireylerin yaşayabildiği zorluklara dair bilgi sahibi olduklarını ve önemsediklerini de göstermektedir. Katılımcıların kekemeliği olan partnerleri aile ve arkadaşlarıyla tanıştırmada yaşayabilecekleri zorluklar da sorulmuştur. Yanıtlar çoğunlukla olumlu olsa da katılımcıların çoğunlukla partnerlerinin nasıl hissedeceği hakkında kaygılandıklarını göstermektedir. Bir önceki yanıtta gibi katılımcıların çoğunluğunun kekemeliği olan bireylerin duygu ve düşüncelerini önemseydiği, bunlara dair farkındalıklarının olduğunu gösterebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada katılımcıların kekemeliği olan bireylere karşı çoğunlukla olumlu bir tutumu olduğu görülmüştür. Ancak kekemeliğe dair bilgileri, izlenim ve tepkilerinde yanlış tutumlar da mevcuttur.

Katılımcıların kekemeliği olan bireylere karşı çoğunlukla olumlu bir tutumu olduğu görülmüştür. Ancak kekemeliğe dair bilgileri, izlenim ve tepkilerinde yanlış tutumlar da mevcuttur. Katılımcıların kekemeliğin nedenlerine ilişkin kişinin korktuğu bir olay, alışkanlık, Allah'ın takdiri yanıtları verdiği görülmüştür. Katılımcıların bu yanıtları kekemeliğin nedenlerine dair doğru olmayan tutumları olduğunu göstermektedir. Kekeleyen kişiye tepkiler sorulduğunda katılımcıların çoğunluğunun olumlu tutumları olduğu görülmektedir. Katılımcıların kekemeliği olan bireylerin karakter özelliklerine dair yanıtları çoğunlukla olumludur. Fakat bazı olumsuz yanıtlar da öne çıkmaktadır. Bu yanıtlar “utangaç/çekingen/sıkılğan”, “sessiz”, “suskun”, “pasif”, “kuşkucu” ve “kendini aşağılayıcı” sıfatlarıdır. Katılımcıların kekemeliği olan bir bireyle romantik ilişki kurmada çoğunlukla olumsuz olmadığı fakat romantik bir ilişkide olmaktan emin olamadıkları görülmektedir. Kekemeliğin romantik bir ilişki kurmada bir etken olmayacağını da belirten katılımcılar mevcuttur. Sevgi, anlayış, dış görünüş, kişilik/karakter, kekemelik şiddeti faktörlerinin etkili olacağı çoğu katılımcı tarafından belirtilmiştir. Katılımcıların neredeyse hepsi kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkisi olsa ailesi ve arkadaşlarıyla tanıştırmada zorluk yaşamayacağını belirtmiştir. Katılımcılar aile ve arkadaşlarının ilişkide olduğu insana saygılı olacağını ve kendi seçimlerini kendilerinin vereceğini belirtmiştir.

Öneriler

Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Çalışma, toplumda kekemeliği olan bireylere dair bilgi düzeyinin de fazla olmadığını göstermiştir. Bu nedenle dil ve konuşma terapistleri tarafından farkındalık çalışmaları yapılabilir. St. Louis ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan bir çalışmada katılımcıların akıcılık bozuklukları hakkında kursa katılması talep edilmiştir. Kurs öncesi ve sonrası POSHA-S ve Semantik Farklılıklar Ölçeği doldurtulmuştur. Kurs sonrasında anketlerdeki olumlu

tutumların arttığı görülmüştür. Benzer şekilde yapılacak farkındalık çalışmalarının da olumlu sonuçları olabileceği öngörülmektedir.

2. Katılımcıların romantik bir ilişkide olmama nedenlerinden biri kekemeliği olan bireyin yetişkinliğe kadar olan süreçte kekemeliğiyle ilgili uğramış olduğu zorbalıkların karakter özelliklerini de olumsuz etkileyebileceği yönündedir. Literatürdeki çalışmalarda da kekemeliği olan bireylerin okul öncesi, okul çağı ve yetişkinlik döneminde uğradığı zorbalıklar belirtilmiştir. Okul öncesi dönemden başlayarak yapılacak farkındalık çalışmalarının faydalı olacağı öngörülmektedir.
3. Dil ve konuşma terapistlerinin yetişkin kekemelik vakalarında danışanlarının romantik ilişkilerde yaşayabilecekleri olası olumsuzlukları da göz önünde bulundurması ve bu konuda belirlenebilecek stratejileri terapi programına dahil etmeleri önerilmektedir.

Araştırmaya Yönelik Öneriler

1. Çalışmanın farklı yaş grupları ve daha geniş katılımcı grubuyla tekrar edilmesi önerilmektedir.
2. Yapılan çalışmada katılımcıların kekemeliğe dair bilgisinin fazla olmadığı ve kekemeliği olan fazla tanıdığı olmadığı görülmektedir. Bu nedenle gelecekte yapılan araştırmalarda katılımcıların kekemeliğe dair ön yargısını değiştirmek ve fikir vermek için kekemeliği olan kişilerin ses ve video kayıtları kullanılabilir.
3. Kekemelik şiddetinin mevcut ve literatürdeki diğer çalışmalarda önemli olabildiği görülmektedir. Bu nedenle gelecekte yapılacak araştırmalarda farklı kekemelik şiddetinde bireyleri görebilecekleri ses ve video kayıtları tercih edilebilir. Farklı kekemelik şiddetine sahip bireylerin ya da farklı şiddetlerde istemli kekemelik yapabilen kekeme bir birey ya da dil ve konuşma terapistinin bir video ve/veya ses kaydı araştırmadan önce katılımcılara gösterilirse katılımcılar gördükleri ya da dinledikleri kekemeliğe göre bir yorum yapabilecektir.

Sınırlılıklar

1. Çalışmada Semantik Farklılıklar Ölçeği'nin Türkçe adaptasyonu bulunmaması nedeniyle çeviri ekibi oluşturularak Türkçeye çeviri yapılmıştır. Türkçe adaptasyonun kullanılmamış olmasının araştırmayı sınırladığı düşünülmektedir.
2. Araştırmacı tarafından hazırlanan anketteki maddelerin az olmasının araştırmayı sınırladığı düşünülmektedir.
3. Katılımcıların kekemelik hakkında bilgilerinin yetersiz olabildiği ya da kekemeliği olan tanıdıkları kişilere göre değerlendirebildikleri görülmüştür. Önerilerde de belirtilen ses ve video kayıtları bu durumun önüne geçilmesini sağlayabilir.
4. Katılımcıların benzer eğitim durumlarında ve yaşlarda olması kekemelik hakkındaki tutumlarının da benzer olmasına neden olmuş olabilir.
5. Araştırmadan önce pilot uygulama yapılmamıştır.
6. Araştırmadan önce katılımcılara daha önce dil ve konuşma terapisi alıp almama durumu sorulmuş ve daha önce terapi alanlar dahil edilmemiştir. Fakat katılımcıların kekemeliği olup olmadığı sorulmamıştır. Dâhil edilme kriterlerinin yetersiz olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abdalla FA, St. Louis KO (2012). Arab school teachers' knowledge, beliefs and reactions regarding stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 37(1):54-69.
- Allard ER, Williams DF (2008). Listeners' perceptions of speech and language disorders. *Journal of Communication Disorders*, 41(2):108-123.
- APA (2014). *The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı*. (KÖROĞLU E, Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- ASHA (American Speech-Language-Hearing Association, Terminology Pertaining to Fluency And Fluency Disorders: Guidelines) (1999). American Speechlanguage-Hearing Association.
- Bajaj G, Anil MA, Varghese A, S Bhat J, Sheth P, Hoode A (2017). Me, my stuttering, and them! Effect of self-disclosure of stuttering on listener perception. *Rehabilitation Process and Outcome*, 6:1-10.
- Blood GW, Blood IM (2007). Preliminary study of self-reported experience of physical aggression and bullying of boys who stutter- relation to increased anxiety. *Perceptual and Motor Skills*, 104:1060-1066.
- Blood GW, Blood IM, Maloney K, Meyer C, Qualls CD (2007). Anxiety levels in adolescents who stutter. *Journal of Communication Disorders*, 40(6):452-469.
- Blood GW, Blood IM, Tellis G, Gabel R (2001). Communication apprehension and self-perceived communication competence in adolescents who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 26:161-178.
- Blood GW, Blood IM, Tramontana GM, Sylvia AJ, Boyle MP, Motzko GR (2011). Self-reported experience of bullying of students who stutter: Relations with life satisfaction, life orientation, and self-esteem. *Perceptual and Motor Skills*, 113(2): 353-364.
- Boyle MP, Blood GW, Blood IM (2009). Effects of perceived causality on perceptions of persons who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 34(3):201-218.
- Craig A, Tran Y (2006). Fear of speaking: chronic anxiety and stammering. *Advances in Psychiatric Treatment*, 12(1):63-68.
- Cummins RA (2010). Fluency disorders and life quality: Subjective wellbeing vs. health-related quality of life. *Journal of Fluency Disorders*, 35(3):161-172.
- Çağlayan A, Özdemir RS (2022). İşverenlerin kekemeliğe ve kekemeliği olan bireylere yönelik tutumu: Tanımlayıcı araştırma. *Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(2):339-348.
- Çıkaray Y (2021). *Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan psikologların ve psikolojik danışmanların kekemelik hakkındaki tutumları*. (Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul).
- Davis S, Shisca D, Howell P (2007). Anxiety in speakers who persist and recover from stuttering. *Journal of Communication Disorders*, 40(5):398-417.
- Dumanoğlu A (2006). *Kekemelerde yaygın kekemelik tutumlarının kaygı ve depresyon düzeyleri açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir).

- Erdem M, Çelik C, Doruk A, Özgen F, Özflahin A (2011). Genç erişkin kekemelik vakalarında anksiyete düzeyi ile başa çıkma tutumlarının ilişkisi. *New/Yeni Symposium Journal*, 49(2).
- Evans D, Healey EC, Kawai N, Rowland S (2008). Middle school students' perceptions of a peer who stutters. *Journal of Fluency Disorders*, 33(3):203–219.
- Franck AL, Jackson RA, Pimentel JT, Greenwood GS (2003). School-age children's perceptions of a person who stutters. *Journal of Fluency Disorders*, 28(1):1-15.
- Gabel RM (2006). Effects of stuttering severity and therapy involvement on attitudes towards people who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 31(3):216–227.
- Göksu A (2021). *Okul öncesi dönem kekemeliği olan ve olmayan çocukların ebeveynlerinin kekemelik tutumlarının karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Guitar B (2006). *Stuttering: An Integrated Approach to its Nature and Treatment* (4. Baskı). Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins.
- Horsley IA, Fitzgibbon CT (1987). Stuttering children: Investigation of a stereotype. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 22(1):19-35.
- Hugh Jones S, Smith PK (1999). Self-reports of short- and long-term effects of bullying on children who stammer. *British Journal of Educational Psychology*, 69(2):141-158.
- Hughes S, Gabel R, Irani F, Schlagheck A (2010). University students' perceptions of the life effects of stuttering. *Journal of Communication Disorders*, 43(1):45–60.
- Irani F, ABDALLA F, GABEL R (2012). Arab and American teachers' attitudes toward people who stutter: A comparative study. *Contemporary Issues in Communication Science and Disorders*, 39:12-20.
- İlban E (2020). *İlkokul sınıf öğretmenlerinin kekemelik hakkındaki tutumu-istanbul örnekleme*. (Yüksek Lisans Tezi, Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- İnceer B (1992). The Role of Anxiety And Depression on Successful Therapeutic Outcome of Stuttering, World Congress of Cognitive Therapy, Toronto.
- Johnson ML (2021). *Datability of stuttering: Insight and analysis of the dating and relationship practices of adults who stutter and perspective partners*. (Doktora Tezi, Graduate Faculty of the University of Louisiana at Lafayette).
- Kalinowski J, Armson J, Stuart A, Lerman JW (1993). Speech clinicians' and the general public's perceptions of self and stutterers. *Journal of Speech-Language Pathology and Audiology*, 17(2):79–85.
- Klein JF, Hood SB (2004). The impact of stuttering on employment opportunities and job performance. *Journal of Fluency Disorders*, 29(4):255–273.
- Klompas M, Ross E (2004). Life experiences of people who stutter, and the perceived impact of stuttering on quality of life: Personal accounts of South African individuals. *Journal of Fluency Disorders*, 29(4):275–305.
- Lallh AK, Rochet AP (2000). The effect of information on listeners' attitudes toward speakers with voice or resonance disorders. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 43:782-795.

- Langevin M (2009). The peer attitudes toward children who stutter scale: Reliability, known groups validity, and negativity of elementary school-age children's attitudes. *Journal of Fluency Disorders*, 34(2):72–86.
- Langevin M, Packman A, Onslow M (2009). Peer responses to stuttering in the preschool setting. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 18:264-276.
- Langevin M, Prasad NGN (2012). A stuttering education and bullying awareness and prevention resource: A feasibility study. *Language Speech and Hearing Services in Schools*, 43(3):344.
- Lefort MKR, Erickson S, Block S, Carey B, St. Louis KO (2021). Australian attitudes towards stuttering: A cross-sectional study. *Journal of Fluency Disorders*, 69:105865.
- Mackinnon SP, Hall S, Macintyre PD (2007). Origins of the stuttering stereotype: Stereotype formation through anchoring–adjustment. *Journal of Fluency Disorders*, 32(4):297–309.
- Mayo R, Mayo CM (2010). Would you date a person who stutters? College students respond. *The Journal of Stuttering Therapy, Advocacy & Research*, 4(1):145-155.
- Menzies RG, Onslow M, Packman A (1999). Anxiety and stuttering: Exploring a complex relationship. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 8:3-10.
- Messenger M, Onslow M, Packman A, Menzies R (2004). Social anxiety in stuttering: Measuring negative social expectancies. *Journal of Fluency Disorders*, 29(3):201–212.
- Nabieh El-Adawy AAS, St. Louis K, Emam AM, Elbarody ZM, Mostafa E. (2020). Attitudes towards stuttering of parents and other family members of children who stutter in Egypt. *Speech, Language and Hearing*, 1–11.
- Özdemir RS (2010). *Kekemeliğe Dair Kamuoyu Tutumunun Ölçülmesi: Eskişehir Örneklemi*. (Doktora Tezi, Eskişehir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Özdemir RS, St. Louis KO, Topbaş S (2011). Stuttering attitudes among Turkish family generations and neighbors from representative samples. *Journal of Fluency Disorders*, 36(4):318–333.
- Patterson J, Pring T (1991). Listeners attitudes to stuttering speakers- No evidence for a gender difference, *Journal of Fluency Disorders*, 16:201-205.
- Saman FD (2020). *Sınıf öğretmenlerinin kekemelik hakkındaki bilgi, tutum ve görüşlerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Silverman FH, Paynther KK (1990). Impact of stuttering on perception of occupational competence. *Journal of Fluency Disorders*, 15:87-91.
- Smith KA, Iverach L, O'Brian S, Kefalianos E, Reilly S (2014). Anxiety of children and adolescents who stutter: A review. *Journal of Fluency Disorders*, 40:22-34.
- St. Louis, KO, (2011). The Public Opinion Survey of Human Attributes-Stuttering (POSHA-S): Summary framework and empirical comparisons. *Journal of Fluency Disorders*, 36(4), 256–261.
- St. Louis KO, Weidner ME, Mancini TM (2016). Comparing parents' and young children's attitudes toward stuttering. *Journal of Speech Pathology & Therapy*, 1, 104.
- St. Louis KO, Williams MJ, Ware MB, Guendouzi J, Reichel IK (2014). The public opinion survey of human attributes-stuttering (posha-s) and bipolar adjective scale (BAS): Aspects of validity, *Journal of Communication Disorders*.

- Svenning A, Panzarino R, Vanryckeghem M, Vestner T (2021). Life partners' perceptions of the emotional, speech disruptive, and attitudinal correlates of stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 67:105821.
- Tichenor SE, Yaruss JS (2019). Stuttering as defined by adults who stutter. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 62:4356-4369.
- Van Borsel J, Brepoels M, De Coene J (2011). Stuttering, attractiveness and romantic relationships: The perception of adolescents and young adults. *Journal of Fluency Disorders*, 36(1):41–50.
- Walker R, Mayo R, St. Louis KO (2016). Attitudes of college career counselors towards stuttering and people who stutter. *Perspectives of the ASHA Special Interest Groups*, 1(4):44.
- Werle D, Winters KL, Byrd CT (2021). Preliminary study of self-perceived communication competence amongst adults who do and do not stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 70:105848.
- Woods CL, Williams DE (1976). Traits attributed to stuttering and normally fluent males. *Journal of Speech and Hearing Research*, 19:267-278.
- Yeakle MK, Cooper EB (1986). Teacher perceptions of stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 11:345-359.
- Zeigler-Hill V, Besser Y, Besser A (2019). A negative halo effect for stuttering? The consequences of stuttering for romantic desirability are mediated by perceptions of personality traits, self-esteem, and intelligence. *Self and Identity*, 1–16.
- Zhang J, Saltuklaroglu T, Hough M, Kalinowski J (2008). Jobs, sex, love and lifestyle: When nonstutterers assume the roles of stutterers. *Folia Phoniatrica et Logopaedica*, 61(1):18–23.

EKLER

Ek 1. İnsan Özellikleri Kamuoyu Anketi – Kekemelik (POSHA-S)

İnsan Özellikleri Kamuoyu Anketi – Kekemelik (POSHA-S)

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ HAKKINDA KAMUOYU TUTUMUNUN ÖLÇÜLMESİ

Bu konuda doldurmanız istenen ilk anket mi ?	() Evet. (Lütfen ankete devam edin.)	() Hayır. (Lütfen doldurmayın, anketi boş olarak iade edin.)
--	--	--

Sayın katılımcı,

Üniversite öğrencilerinin katıldığı, bireylerin nitelik ve özellikleri hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla düzenlenmiş bu üniversite araştırma projesine katılmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Aşağıdaki araştırmada beş farklı insan niteliği hakkındaki dürüst görüşleriniz ve birçok kişinin sonuçlarının yorumlanmasında yardımcı olacak kişisel bazı bilgiler sorulmaktadır. Anket ayrıca insan özelliklerinden biri hakkında daha ayrıntılı görüşler talep etmektedir.

LÜTFEN ADINIZI, ADRESİNİZİ VEYA TELEFON NUMARANIZI ANKETİN HERHANGİ BİR YERİNE YAZMAYINIZ. Anketin adınızı içermemesi önemlidir, %100 gizlilik ancak bu şekilde sağlanmaktadır.

Eksiksiz olarak doldurulmuş bir anket daha iyi bir görüş elde etmemizi sağlayacaktır. Ancak; anketi doldururken herhangi bir bölümü atlayabilir ya da herhangi bir sebeple devam etmeyip anketi bırakabilirsiniz, bundan dolayı herhangi bir önyargı veya eleştiri söz konusu olmayacaktır.

Anket sizden birkaç yazılı kısa cevap ve size uygun olan kutuları [] işaretlemenizi talep etmektedir. Fakat çoğunlukla, tablodaki seçtiğiniz numaraları daire içine almanız gerekmektedir. Bu kısıtlıdan bazıları sayı ölçekleri üzerindeki sayılar, diğerleri ise "Evet", "Hayır" veya "Emin değilim" seçimleridir. Doğru ya da yanlış cevap yoktur! *Hızlı bir şekilde çalışmamız ve ilk izleniminizi işaretlemenizi istiyoruz.* Daha sonra, bir öğeyi anlamadığınızı veya yanlış sırada yanıtladığınızı fark etmediğiniz sürece geri dönüp yanıtlarınızı değiştirmeyiniz.

Fikrinizi verdiğinizde, **fikrinizi en iyi temsil eden kelime**, sayı ya da "?" etrafına **küçük bir daire** çizdiğinizden emin olunuz. Sayı ölçeklerinde, herhangi bir sayıyı daire içine alabilirsiniz ancak, oldukça olumlu veya oldukça olumsuz seçenekleri işaretlemekten kaçınmayınız. Eğer sizin düşüncenizi orta seçenekler ifade ediyorsa onları da işaretleyebilirsiniz. Eğer emin değilseniz, lütfen "emin değilim" seçeneğini işaretleyiniz. Bir kutuyu işaretlerken, kutuya [] lütfen küçük bir "✓" yerleştirin.

Aşağıda dört örnek vardır. Birincisi; birinin uzun boyluluk hakkında kısmen olumlu bir görüşü olduğunu, ikincisi kısa boylu olma hakkında oldukça olumsuz olduğunu, üçüncüsü gözlük kullanma konusunda tarafsız olduğunu ve son örnekte de işitme cihazı kullanma konusunda hiçbir fikri olmayan ya da hiçbir şey bilmeyen; emin olunmayan düşüncüyü göstermektedir.

Aşağıda belirtilen insanlar hakkındaki genel izleniminiz...	Oldukça olumsuz	Kısmen olumsuz	Tarafsız	Kısmen olumlu	Oldukça olumlu	Emin değili
Uzun boylu	1	2	3	4	5	?
Kısa boylu	1	2	3	4	5	?
Gözlük kullanan	1	2	3	4	5	?
İşitme cihazı kullanan	1	2	3	4	5	?

Yardımlarınız için çok teşekkürler.

R. Sertan ÖZDEMİR

İstanbul Medipol Üniversitesi

Bölüm A

Bu bölümde lütfen kendinizden bahsediniz.

Tarihler:	Av	Gün	Yıl
Bugünün tarihi:			
Doğduğum tarih:			

İkametgah ve Vatandaşlık yerim	Ülke	Şehir	İlçe, Köy, Kasaba
Yaşadığım:			
Doğduğum:			

Uygun olan yerlere [✓] işareti koyunuz.

Ben: ☐ Erkeğim ☐ Kadınam	Evliyim/Evliydim: ☐ Evet ☐ Hayır	Çocuğum var/ vardı: ☐ Evet ☐ Hayır
--	--	--

Eğitim durumum (En son mezun olduğunuz okulu işaretleyiniz):

☐ İlkokul (toplam 5-6 yıl)	☐ Onlisans (yaklaşık 14 yıl)
☐ Ortaokul (toplam 7-9 yıl)	☐ Lisans (yaklaşık 16 yıl)
☐ Lise (toplam 11-13 yıl)	☐ Yüksek Lisans veya eşdeğeri (yaklaşık 18 yıl)
☐ Ticari/Askeri/Teknik/Diğer	☐ Doktora/profesyonel (18 yıldan fazla)

Şu anki iş / çalışma durumum

☐ Öğrenciyim	☐ İşsizim/Çalışmıyorum
☐ Çalışıyorum	☐ Emekliyim

En iyi şekilde eğitimi almış olduğum iş, ya da en uzun süre çalıştığım iş,

Anadilim:

Ayrıca şu dilleri de kolaylıkla anlayabilir ve konuşabilirim:

1.	2.	3.
----	----	----

Bölüm B

B1

Hayatımı şimdi açısından şu şekilde değerlendiririm	Çok kötü	Kötü	Ortalama	İyi	Çok İyi	Emin değilim
Fiziksel sağlığım	1	2	3	4	5	?
Zihinsel sağlığım	1	2	3	4	5	?
Yeni şeyler öğrenebilme yeteneğim	1	2	3	4	5	?
Konuşma yeteneğim	1	2	3	4	5	?

B2

Aşağıdaki yazılı ifadelerin hayatımdaki önem ve da öncelik sırası şöyledir...	Hiç önemli değil	Genellikle önemli değil	Eşit derecede önemli ya da önemsiz	Genellikle önemli	Hep önemli	Emin değilim
Güvende ve emniyette olmak	1	2	3	4	5	?
İstedikimi yapmakta özgür olmak	1	2	3	4	5	?
Sessizce yalnız vakit geçirmek	1	2	3	4	5	?
Partilere ya da sosyal organizasyonlara katılmak	1	2	3	4	5	?
Yeni şeyler hayal etmek	1	2	3	4	5	?
Daha az şanslı olanlara yardım etmek	1	2	3	4	5	?
Heyecanlı ama "tehlikeli" olma ihtimali olan deneyimler	1	2	3	4	5	?
İbadet etmek	1	2	3	4	5	?
Para kazanmak	1	2	3	4	5	?
İşlerimi ya da vazifelerimi yapmak	1	2	3	4	5	?
İşleri halletmek	1	2	3	4	5	?
Önemli problemleri nasıl çözeceğimi bulmak	1	2	3	4	5	?

Bölüm C

Şimdi lütfen listelenen tüm özelliklere sahip insanlar hakkındaki fikirlerinizi belirtiniz.

C1

... bir insan hakkındaki genel izlenimim...	Oldukça olumsuz	Kısmen olumsuz	Nötr	Kısmen olumlu	Oldukça olumlu	Emin değilim
Obez (aşırı kilolu) olan	-2	-1	0	+1	+2	?
Solak olan	-2	-1	0	+1	+2	?
Kekemeliği olan	-2	-1	0	+1	+2	?
Zihinsel hastalığı olan	-2	-1	0	+1	+2	?
Zeki olan	-2	-1	0	+1	+2	?

C2

... bir insan olmak isterdim	Kesinlikle Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Tarafız	Kısmen Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Emin değilim
Obez (aşırı kilolu) olan	-2	-1	0	+1	+2	?
Solak olan	-2	-1	0	+1	+2	?
Kekemeliği olan	-2	-1	0	+1	+2	?
Zihinsel hastalığı olan	-2	-1	0	+1	+2	?
Zeki olan	-2	-1	0	+1	+2	?

C3

... bireyler hakkındaki bilgim...	Hiç Yok	Az	Biraz	Oldukça	Çok	Emin değilim
Obez (aşırı kilolu) olan	1	2	3	4	5	?
Solak olan	1	2	3	4	5	?
Kekemeliği olan	1	2	3	4	5	?
Zihinsel hastalığı olan	1	2	3	4	5	?
Zeki olan	1	2	3	4	5	?

C4

... birini tanıyorum (Uygun kişiyi [✓] ile işaretleyin.)	Hiç kimse	Tamamı	Yakın Arkadaş	Akraba	Ben	Diğer
Obez (aşırı kilolu) olan						
Solak olan						
Kekemeliği olan						
Zihinsel hastalığı olan						
Zeki olan						

Bölüm D

Şimdi lütfen kekemelik hakkında daha ayrıntılı görüşler verin.

D1

Kekemeliği olan birevler/birevlerin...			Emin değilim
Kekemeliklerini gizlemeye çalışmalıdırlar	Evet	Hayır	?
Önemli noktaları doğru anlayıp, karar verebilecekleri meslekler seçmelidirler	Evet	Hayır	?
Sınırlıdırler ya da kolay heyecanlanırlar	Evet	Hayır	?
Utangaç ya da çekingendirler	Evet	Hayır	?
Kekeledikleri için kendilerini suçlarlar	Evet	Hayır	?
Arkadaş edinebilirler	Evet	Hayır	?
Normal bir hayat yaşayabilirler	Evet	Hayır	?
İstedikleri her mesleği/işi yapabilirler	Evet	Hayır	?

D2

Aşağıdaki kişilerin kekemeliği olsaydı üzüldüm/endişe duvardım...			Emin değilim
Doktorum	Evet	Hayır	?
Komşum	Evet	Hayır	?
Kız/erkek kardeşim	Evet	Hayır	?
Ben	Evet	Hayır	?

D3

Kekeleyen biriyle konuşuyor olsaydım... yapardım			Emin değilim
Kişi normal konuşuyormuş gibi davranmaya çalışırdım	Evet	Hayır	?
Kekeleyen hakkında espri/şaka yapardım	Evet	Hayır	?
Kişinin sözlerini tamamlardım	Evet	Hayır	?
Sabırsızlanırdım (kişi kekelerken beklemek istemezdim)	Evet	Hayır	?
Rahat ya da normal hissederdim	Evet	Hayır	?
Kekeleyen kişiye acırdım	Evet	Hayır	?
Kişiyi "yavaşla" ya da "rahat ol" derdim	Evet	Hayır	?

D4

Kekemeliğin sebebihinin ... olduğuna inanıyorum			Emin değilim
Genetik miras	Evet	Hayır	?
Hayaletler, cinler, ruhlar	Evet	Hayır	?
Kişinin korktuğu bir olay	Evet	Hayır	?
Allah'ın takdiri	Evet	Hayır	?
Öğrenme ya da alışkanlık	Evet	Hayır	?
Bir virüs ya da hastalık	Evet	Hayır	?

D5

Kekemeliğe ... tarafından yardım edilmesi gerektiğine inanıyorum			Emin değilim
Kekeleyen diğer insanlar	Evet	Hayır	?
Bir konuşma ve dil terapistinden	Evet	Hayır	?
Benim gibi birinden	Evet	Hayır	?
Tıp doktorundan	Evet	Hayır	?

D6

Kekemelik hakkındaki bilgim ...'dan geliyor			Emin değilim
Kişisel deneyim (ben, ailem, arkadaşlarım)	Evet	Hayır	?
TV, radyo, filmler	Evet	Hayır	?
Dergiler, gazeteler, kitaplar	Evet	Hayır	?
İnternet	Evet	Hayır	?
Okul	Evet	Hayır	?
Doktor, hemşire ya da diğer uzmanlar	Evet	Hayır	?

Anket tamamlandı! Katılımınız için teşekkürler.

Anketi yapmanız ne kadar sürdü? ... dk.

Ek 2. Semantik Farklılıklar Ölçeği

The 25-item Semantic Differential Scale, adapted from Wood and Williams (1976)

	Very much	Quite a bit	Slightly	Neutral	Slightly	Quite a bit	Very much	
1. Open	1	2	3	4	5	6	7	Guarded
2. Nervous	1	2	3	4	5	6	7	Calm
3. Cooperative	1	2	3	4	5	6	7	Uncooperative
4. Shy	1	2	3	4	5	6	7	Bold
5. Friendly	1	2	3	4	5	6	7	Unfriendly
6. Self-Conscious	1	2	3	4	5	6	7	Self-Assured
7. Tense	1	2	3	4	5	6	7	Relaxed
8. Sensitive	1	2	3	4	5	6	7	Insensitive
9. Anxious	1	2	3	4	5	6	7	Composed
10. Pleasant	1	2	3	4	5	6	7	Unpleasant
11. Withdrawn	1	2	3	4	5	6	7	Outgoing
12. Quiet	1	2	3	4	5	6	7	Loud
13. Intelligent	1	2	3	4	5	6	7	Dull
14. Talkative	1	2	3	4	5	6	7	Reticent
15. Avoiding	1	2	3	4	5	6	7	Approaching
16. Fearful	1	2	3	4	5	6	7	Fearless
17. Aggressive	1	2	3	4	5	6	7	Passive
18. Afraid	1	2	3	4	5	6	7	Confident
19. Introverted	1	2	3	4	5	6	7	Extroverted
20. Daring	1	2	3	4	5	6	7	Hesitant
21. Secure	1	2	3	4	5	6	7	Insecure
22. Emotional	1	2	3	4	5	6	7	Bland
23. Perfectionistic	1	2	3	4	5	6	7	Careless
24. Bragging	1	2	3	4	5	6	7	Self-derogatory
25. Inflexible	1	2	3	4	5	6	7	Flexible

Ek 3. Semantik Farklılıklar Ölçeği Türkçe

1. Tedbirli-Ölçüsüz
2. Gergin- Sakin
3. İşbirliğine yatkın-Geçimsiz
4. Utangaç/Çekingen/Sıkılgan- Dışa dönük
5. Arkadaş canlısı- Geçimsiz / Asabi
6. Sıkılgan-Kendinden Emin
7. Gergin-Rahat
8. Duyarlı- Duyarsız
9. Kaygılı-Rahat
10. Keyifli-keyifsiz
11. Çekingen/içe kapanık-Sosyal
12. Sessiz-gürültücü
13. Zeki-donuk
14. Konuşkan-suskun
15. Kaçınan-girişken
16. Korkak-korkusuz
17. Agresif-pasif
18. Korkmuş-güvenli
19. İçedönük-Dışadönük
20. Cesur-kuşkucu
21. Güvenli-güvensiz
22. Duygusal/hisli-hissiz/donuk
23. Mükemmeliyetçi/Kaygısız-İhmalkâr
24. Övünen-Kendini aşağılayıcı
25. Katı-esnek

Ek 4. Kekemelik-Romantik İlişkiye BakışAnketi

1. Kekemelik nedir, kekemelik hakkında neler biliyorsunuz?
2. Kekeleyen bir kişiyle karşılaştığınızda ne düşünüyorsunuz?
3. Sizce kekemelik neden olur?
4. Daha önce kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişkiniz oldu mu?
☐ Evet
☐ Hayır
5. Eğer cevabınız ‘Evet’ ise ilişkiniz ne kadar sürdü ve neden bitirme kararı aldınız?
6. Kekemeliği olan bir kişiyle romantik bir ilişki kurar mısınız?
☐ Evet
☐ Hayır
☐ Bilmiyorum
7. Cevabınız ‘Evet’ ise nedenini açıklayınız.
8. Cevabınız ‘Hayır’ ise nedenini açıklayınız.
9. Cevabınız ‘Bilmiyorum’ ise nedenini açıklayınız.

10. Kekemelik ciddi bir romantik bir birliktelik kurmanızda engel oluşturabilir mi?

☐ Evet

☐ Hayır

☐ Bilmiyorum

11. Cevabınız 'Evet' ise nedenini açıklayınız.

12. Cevabınız 'Hayır' ise nedenini açıklayınız.

13. Cevabınız 'Bilmiyorum' ise nedenini açıklayınız.

14. Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiniz olsaydı arkadaşlarınızla tanışırma konusunda bir zorluk oluşturur muydu?

☐ Evet

☐ Hayır

☐ Bilmiyorum

15. Cevabınız 'Evet' ise nedenini açıklayınız.

16. Cevabınız 'Hayır' ise nedenini açıklayınız.

17. Cevabınız 'Bilmiyorum' ise nedenini açıklayınız.

18. Kekemeliği olan bir bireyle romantik bir ilişkiniz olsaydı ailenizle tanışırma konusunda bir zorluk oluşturur muydu?

☐ Evet

☐ Hayır

☐ Bilmiyorum

19. Cevabınız ‘Evet’ ise nedenini açıklayınız.

20. Cevabınız ‘Hayır’ ise nedenini açıklayınız.

21. Cevabınız ‘Bilmiyorum’ ise nedenini açıklayınız.

